

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

Tractatus III. De Præcepto Ecclesiastico audiendi Missam in die festo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

non est impeditus ad id, quod aliquin ex parte sua Sacerdos non potest, quia est impeditus, & non vget necessitas, quia adest alius, qui possit communicare. Et quamvis etiam ministrare illo modo Eucharistiam sit virtute censuræ prohibitum, tamen cum in eo casu necessitatis non adit alius ad id minus ordinarius, poterit id præstare; & quidem si est excommunicatus toleratus (vt appellant) poterit in fauorem laici id facere, & quamvis non sit toleratus, sed denunciatus, aut manifestus Clerici percussor, adhuc potest absque peccato pro tali casu, quia non censetur Ecclesiasticum impedimentum censuræ tunc obligare. Vltèrius si Sacerdos peracta consecratione pereat, aut extra se fiat sine spe redeundi ad se, nec adit alius Sacerdos ieiunus, si non ieiunus adsit, ille debet perficere Sacrificium. Quod si in prædictis casibus Sacerdos impeditus sit etiam Episcopus in Pontificalibus celebrans, & non sit alius Episcopus, potest simplex Sacerdos supplere simplici, & ordinatio modo quæ desinit. Vtrum autem pereunte Episcopo in eo casu sit præferendus simplex Sacerdos ieiunus alteri

Episcopo non ieiunus; nihil video in aliis auctoribus; crediderim tamen præferendum esse Sacerdotem simplicem ieiunum. Et hæc omnia docet Dicastillus vbi supra, num. 373, 379. & 380. quæ admodum noranda sunt, non enim facile apud alios auctores inuenies.

4. Sed si aliquis hic quærat, an Sacerdos post longam communionem factam, immediatè post finitum Sacrum, possit Vasa purificare, & reliquias, seu fragmenta, quæ supersunt consumere? & negatiuè respondet Hurtadus de Eucharist. capite 9. difficultate 17. eo quod iam non sit ieiunus. Sed ego contrariæ sententiæ adhaereo cum Cardinali Lugo, de Eucharist. disputatione 15. numero 81. cum sequentibus, Suarez tom. 3. disputatione 68. sectione 6. Fagundez vbi supra num. 50. & alij Si particula, & earum reliquiae fuerint consecratæ in ea Missa. Quia adhuc censetur perseverare eadem actio, & consummatio eiusdem Sacrificij. Imò & consumere eas reliquias poterit, etiam si ab alio præconsecratæ fuerint, modo asseruari commode non possint.

& in Ref. 130. §. vlt. à lin. 3.

Sup. hoc supra in tr. 1. Ref. 50. signanter in §. 1. ante medium, à verbi. Item si el Sacerdote, & lege alias Ref. nor primæ dictæ Ref.

Sup. hoc supra in tr. 1. Ref. 249. & in aliis eius primæ not.

Sup. hoc supra in tr. 1. Ref. 58. signanter in §. 1. ad lin. 6. post sacerdotem ieiunum & lo Ref. 233. §. vltim. prope fin. à verbi. Si non respectatur.

TRACTATUS TERTIVS

De Præcepto Ecclesiastico audiendi Missam in Die Festo.

RESOLVTIO PRIMA.

Quidam scrupulis angebatur, an habuerit intentionem implendi præceptum Missæ, & dicendi Horas Canonicas: ideo benignam aliquam opinionem impense à me postulabat.

Et hoc dubium oriebatur, quia sciebat, quod præter intentionem internam necesse esset ad implendum præceptum dicendi Horas Canonicas, & audiendi Missam intentio formalis, vel virtualis, qua vult dicta præcepta adimplere.

Ex quo deducitur, quod si quis audiat Missam ex deuotione, putans non esse diem festum, an teneatur postea aliam Missam audire?

Ex quo etiam aduertitur, satisfacere præcepto, qui vult Missam audire, vel recitare Officium cum voluntate expressa non adimplendi præceptum recitandi Officium, & audiendi Missam: nec opus esse mutare animam, in tempore habili, & applicare pro implendo præcepto Missam illam audiam, & Officium recitatum.

Et etiam inferitur, quid est sensendum de Sacerdotibus dubitantibus, habuerintne intentionem recitandi consecrandi Hostiam; an illis tantum præcipiatur proferre verba consecrationis attentè, & deuotè, non autem vt proferant cum intentione aliqua actuali volentis consecrare, aut satisfaciendi præcepto obliganti ad consecrandum? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Resol. 68.

§. I. **D**ubium huius consulenti oriebatur, quia sciebat quod præter attentionem internam necesse esset etiam ad implendum præceptum dicendi Tom. II.

di Horas canonicas, & audiendi Sacrum, intentio formalis, vel virtualis, qua quis vult dicta præcepta adimplere. Ita multi DD. Vide Nauarr. in cap. quando, notab. 3. n. 27. & Azorium tom. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 6. Sed ego puto præcepta solum obligare ad actum quem præcipiunt, vnde sufficit huiusmodi actum efficere, vt illa implentur, & non est necesse, vt ipsum actum faciamus ex intentione formali, vel virtuali implendi præceptum. Et ideo si quis audiuit Missam ex deuotione, putans non esse diem festum, non teneatur postea aliam Missam audire, vt rectè docet Sanchez in summa, tom. 1. lib. 2. cap. numero 9. Vasquez in part. 2. quæst. 100. art. 9. in expositione litteræ, num. 5. Valentia tom. 3. disputatione 6. quæst. 2. punct. vltimo, & alij. Vel dicendum est, quod ad implendum præceptum, licet opus sit non solum vt faciamus actum humanum imperatum per illud, sed etiam vt faciamus illud, saltem ex intentione virtuali implendi illud, quam virtualem intentionem Suarez tom. 3. disputat. 88. sectione 3. semper dari affirmat in ipso actu, quamdiam illa per contrarium actum non excludatur. Quoties igitur quis non habet hanc voluntatem formalem, nolendi implere, verbi gratia, præceptum Missæ; vel Horarum Canonicarum, censetur habere intentionem virtualem implendi illud per illum.

2. Et ita hanc sententiam docet etiam Fagundez præf. 1. lib. 2. cap. 7. n. 14. vbi sic asserit. Iuxta doctrinam Suariz, & Sancij respondendum est ad sedandos scrupulos Sacerdotum dubitantium, an habuerint intentionem requisitam ad consecrandum hostiam; nam iuxta fundamenta Suariz, eo ipso quod verba consecrationis dixerunt, & non habuerunt hunc actum, & hanc intentionem formalem;

in tom. 1. tr. 1. lege doctrina Ref. 1.

Sup. hoc inf. in Ref. 5. §. Verbi, à lin. 7. & sup. in tr. 1. lege latam doctrinam Ref. 74. signanter §. Ad secundum, prope fin. à verbi Deinde, & in aliis eius verbi. & vide alias Ref. eius primæ not. & ex illis inferes, quid pro hac questione debeat sentire.

Sup. doctrina contenta in hoc §. lege Ref. not. primæ huius Ref.

Vt factus hoc dubium dissoluatur

Nolo consecrare, virtuale habuerunt intentionem consecrandi. Iuxta fundamenta verò Sancij, illi solum tenentur, & præcipiuntur proferre verba consecrationis attentè & deuotè, non autem præcipiuntur ut proferant cum intentione aliqua actuali volendi consecrare, aut satisfaciendi præcepto obliganti ad consecrandum, & ideo irrationabiliter scrupulis exerceantur. Ita ille.

3. Vnde ex his patet, sufficere tantum audire Missam, & recitare officium, non autem necesse est habere intentionem implendi huiusmodi præcepta, & dum quis non habet intentionem expressam non adimplendi præceptum, habet virtuale implendi. Repellantur igitur anxietates à scrupulosis, qui Domini iugum graue, durum, & difficile reddunt. Imò ego puro, vt alibi etiam notauimus, satisfacere præcepto, qui vult Missam audire, vel recitare Officium, cum voluntate expressa non adimplendi præceptum recitationis Officij, & audiendi Missam, nec opus esse mutare animum in tempore habili, & applicate pro adimplendo præcepto Missam illam auditam, & officium recitatum. Ita contra Aragonium in 2. 2. quæst. 83. art. 13. Lessium lib. 2. cap. 37. dub. n. 59. Suarez in 3. part. tom. 3. disput. 88. sect. 3. Azorium tom. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 6. & alios, docet Sanchez, & Vasquez, quos citat, & sequitur Fagundez præc. 1. lib. 2. cap. 87. n. 14.

Alibi in 10. 3. tr. 6. Ref. 46. §. Et idè, & infra Ref. 5. §. Verum, cursum ad mediū, v. c. Quod etiā, & in tom. 8. tr. 4. lege doctrinam Ref. 49.

ANTIO
Opera
Tom. 10
E III

RESOL. II.

An si quis audiat Missam sine interna attentione satisfaciatur præcepto Ecclesie?
Ex quo inferitur satisfacere eum præcepto Ecclesie de audiendo sacro, qui tempore sacri legit horas canonicas, ad quas obligatur?
Et notatur, quod qui audit integram Missam, si simul duas partes duorum sacerdotum audit, etiam satisfacere præcepto audiendi Missam? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 107.

Que nunc inuenitur in tom. 3. tr. 6. Ref. 47. & in Ref. 48. & in tom. 8. tr. 4. Ref. 48. §. 1 per totum, & infra in Ref. 4. cursum in quinque primis eius lin. addito Dica- stillo.

§. 1. Negatiua sententia est probabilior & consensuenda, sed affirmatiuam probabilem esse ego ipse docui cum Coninch & Layman in part. 1. tract. de Horis canon. resol. 2. quibus nunc addo Syluestrum ver. Missa 11. num. 6. vbi sic ait, Licet Missa sit deuotè audienda interius & exterius, interior tamen deuotio quæ in attentione consistit, non cadit sub humano præcepto, iuxta ea. quæ dicta sunt supra ver. Hora. §. 11. exterior autem cadere potest, & videtur quod cadat illa deuotio quæ de se est necessaria ad auditionem quæ cadit sub præcepto, cum qua non stat illa distractio, qua aliqui pro notabili parte Missæ nugantur cum socio. Ita Syluester, Caluistatum decus, & hanc sententiam probabilem esse præter Coninch, & Layman ex Societate Iesv, docet etiam nouissimè Io. Præpositus in 3. part. D. Thom. quæst. 83. art. 6. dub. 5. num. 225. vbi sic asserit. Non est improbable quod censent aliqui, per se loquendo, in auditione Missæ interiorem attentionem non requiri, sed sufficere moralem externam præsentiam, qua aliquis saltem confasè initio velit se præsentem sacro listere ad Deum colendum, quia talis moralis præsentia orta ex hac, vel simili voluntate, est obiectiuè Dei cultus, & ratione illius aliqui sufficienter dicitur moraliter sacro interesse, & sacrum audire. Vnde is, qui magna parte sacri interius voluntariè distraheretur, non videretur mortaliter peccare, si nihil exterius ageret incompensibile præsentia morali describit. Hæc Præpositus, qui respondet ad argumentum quod aliqui contra supradictâ doctrinam posset adducere. Vnde non est

audiendus Turrianus, qui nouissimè in centuria Theologicis centur. 4. dub. 28. asserit hanc sententiam esse improbabilem & perniciosam, nam non solum tanquam probabilem hanc opinionem amplecti debent vt visum est, plures Doctores, etiam Societas Iesv, sed ex ipsamet Societate nouissimè hanc sententiam absolue tenet P. Galpar Hurtado tract. de Sacram. tom. 2. de sacrificio Missæ, disp. 5. diff. 2. & ex Dominicana familia ita visum est doctissimo Syluestro.

2. Ex his inferitur contra Syluest. vbi supra, quæst. vlt. Angelum ver. feria num. 46. Armillam ver. Missa, num. 39. & alios, satisfacere eum præcepto Ecclesie de audiendo sacro, qui tempore sacri legit horas canonicas, ad quas obligatur, quia id non impedit externam moralem præsentiam necessariam auditioni sacri.

3. Nota etiam cum Hurtado loco citato, diff. 2. tr. 1. ex Bonacina, quod qui audit integram Missam, & audiendo simul duas partes Missarum duorum sacerdotum, etiam satisfacere præcepto audiendi Missam, sed hoc aliqui non admittunt.

RESOL. III.

An qui voluntariè sine attentione interna audiat Missam teneatur discenda illam iterum audire?
Idem videtur potestatem de recitatione Officij diuini?
Ex part. 10. tr. 15. & Misc. Ref. 2.

§. 1. Secundum sententiam probabilem, quam alibi habet Cardinalis Lugo, & alius doctores, hæc difficultas habet apud nos locum, nam potestatem attentionem internam non esse præceptum ad Ecclesiam in auditione Missæ, sed stando in opinione contraria ad eam propositum affirmatiuè respondendum esse docet Dicastillus de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 9. num. 120. vbi sic ait, Ad præceptum etiam est id quod Coninch. supra, & alij nouissimè Auctores significant in fauorem nostre sententia de interna non necessaria præcisè attentione interna, nisi tantum eâ attentionem nullo modo esse præceptum præceptâ ab Ecclesia, quia si esset materia quantitatis voluntariè, sine aduertentia, attentio deest, ad hoc suppleri deberet per attentionem nouam in alia Missa audita. Quod tamen etiam illi, qui contra nos sentiunt, negant, esse necessarium. Probatur itaque, quia, quia sic distractus verè non exhiberet actum præceptum, scilicet internam illam attentionem. Quod autem hæc omisso attentionis sit inuoluntaria, si non attendit, non tamen sufficit vt præceptum teneatur impletum perinde atque qui incipere audire Sacrum, & statim etiam per totum Sacrum periret, taret dormiendo, inuoluntariè tamen, & non ex voluntaria, excusaretur quidem à peccato, non tamen implet præceptum, sed perinde teneatur aliud Sacrum audire atque si voluntariè dormiret: cuius non est alia ratio, nisi quia non exhibuit materiam præcepti. Ergo si eodem modo præcipitur attentio interna, que assistentia externa, quamvis quis inuoluntariè distractus non adhibeat attentionem, & non peccet, simul tamen non exhibet materiam præcepti, quia non implet præceptum. Quod etiam clarissimè patet in casu, quo quis (vt fieri potest) incipiat audire Sacrum, & inuoluntariè, seu non aduertens variis cogitationibus occupatus à loco Missæ discedat, tunc quidem non peccat discedendo, sed non implet præceptum. Ergo pari ratione si præceptum Missæ extendatur non solum ad assistentiam corporis, sed etiam ad assistentiam animi per attentionem,

entionem, quamvis qui inde animo discedat per distractionem inuoluntariam, non peccet sic discedendo, adhuc tamen non implebit preceptum. Non melius aliquos respondere eum, qui cum legitima intentione attendit, & deuote audiendi Missam, eam incipit audire, & postea inuoluntarie distrahitur, quamuis non habeat actualem attentionem habere nihilominus virtuales, eamque sufficere ad implendum preceptum, quam tamen non habet qui uoluntarie distrahitur.

2. Hoc tamen facile reicitur, nam licet intentio audiendi Missam attendat, & deuote dici possit aliquo modo virtualiter permanere quatenus externa illa assistentia Missae ex procedenti uoluntate perseuerat, id tamen locum non habet in attentione interna, haec enim per actum omnino contrarium, aut incompossibilem scilicet per totalem distractionem plane interrumpitur, & cessat, quando enim aliquis actus ita interrumpitur ut neque in se, neque in effectu aliquo censetur perseuerare, non amplius manet virtualiter, cumque nullus effectus attentionis maneat, nec virtualiter ipse censetur manere. sicut censetur manere intentio. Aliis etiam modis praedictam solutionem impugnat Coninch, supra, sed dicta sufficiunt. Adde quod ea virtualis attentio (sicut & intentio) semper includit, aut est actus aliquis existens, licet tenuissimus iuxta dicta tract. 1. disp. 3. num. 84. & seqq. Idem alij, quibusdam iam olim in Complutensi nostro, & Toletano Collegiis disputabam, probabilius respondent quando attentio deficit omnino inuoluntarie tam in Missa, quam in recitatione Horarum, ex benigna interpretatione iuris Ecclesiastici intelligi posse, nolle piam matrem Ecclesiam obligare ad repetendum Officium, vel audiendam iterum Missam. Quod autem credi non debet, nec potest de eo, qui omnino uoluntarie mente uagatur. Haec tamen solutio adhuc non omnino uidetur satisfacere, nam si tota ratio talis benignae interpretationis iuris nititur eo quod ille defectus attentionis praecipue sit inuoluntarius, eum non etiam idem dicemus de dormiente in Missa qui praecipue somno inuoluntarie? imo etiam de recitante Horas, sicut enim dormiens non exhibet materiam praecipuam aut assistendi humano morali modo Missae, aut profertendi uerba officij Canonici, ita inuoluntarie distractus non exhibet attentionem quam praecipit Ecclesia. Ergo sicut idem benignam interpretationem iuris Ecclesiastici admittunt pro non exhibente attentionem inuoluntarie distracto, eadem ratione benignam interpretationem admittente debuissent pro dormiente inuoluntarie, aut pro inuoluntarie cessante a prolatione uerborum in recitatione Officij, cum non minus in uo casu, atque in alio inuoluntarie contingat materiam praecipuam non praestari. Signum ergo est proprie, & uere actionem extremam esse materiam praecipuam, quae quoties non exhibetur, manet obligatio illam exhibendi, non tamen esse materiam praecipuam actionem internam, cum saltem si inuoluntarie non exhibeatur etiam aduersariis concedentibus non maneat obligatio illam exhibendi in iterata auditione Missae aut recitatione Horarum. Hucusque Dicastillus, quae satis grata fuisse curiosis non dubito, unde uideant qui nostram sententiam impugnant in quibus tricis se misceant.

RESOL. IV.

An si quis audiat Missam impositam pro penitentia a confessario sine interna attentione, satisfaciat? Idem est de recitatione Rosarij a confessario imposita, se

quis sine interna attentione recitat?
Et an qui audiat Missam ex precepto Ecclesiae in diebus festiuis sine interna attentione, satisfaciat precepto?
Et an Sacerdos satisfaciat precepto Ecclesiae de audienda Missa in die festo, si Missam dixerit cum uoluntaria distractione?
Et an praedictus Sacerdos peccet mortaliter si cum uoluntaria distractione celebrat Missam non de precepto, sed de Feria, uel de Sancto, sed non in die festo?
Et obiter queritur, quando Canon Missae incipiat, an à Te igitur, uel à communicantes, an uero à uerbis Qui pridie quam pateretur, & quando finiat, an usque ad Libera nos, uel an usque ad assumptionem? Ex part. 10. tit. 11. & Misc. 1. Ref. 6.

§. 1. **D**ixi alibi satis probabiliter, si quis audiret Missam ex precepto Ecclesiae in diebus festiuis sine interna attentione, satisfacere precepto. Quam sententiam postea, me citato, docent Cardinalis Lugo, & Dicastillus ubi infra. Sed difficultas est de precepto imposito à Confessario audiendi Missam, uel recitandi Rosarium, &c. Et negatiue responderet Dicastillus de Sacramento. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 10. num. 119. ubi sic ait: Item si obligatio esset pro Penitentia iniuncta in Confessione, probabilius puto necessariam esse attentionem internam pro omnibus; neque enim obligatio implendi Penitentiam oritur ex mero precepto humano auctoritate humana; sed licet oriatur ab homine, oritur ab illo ut iudicante, absolvente, & imponente huiusmodi penitentiam nomine, & auctoritate Christi sic instituentis Sacramentum, ut ea actio satisfactoria iniuncta, sit pars Sacramenti, saltem integralis; debeatque esse talis, qualis requiritur, ut sit opus ex se aptum ad id: tale autem non esset, si à sciente, & uolente fieret sine intentione, & attentione conueniente. Ita illæ. Verum uideo Doctores communiter absolute docere, preceptum Penitentiae impositum è Confessario audiendi Missam, ieiunandi, &c. metiendum esse ad instar preceptorum Ecclesiae.

2. Sed si aliquis curiosè inquirat, An quod diximus probabiliter de audiente Missam ex precepto Ecclesiae sine interna attentione, dicendum sit etiam probabiliter de Sacerdote illam dicente cum uoluntaria distractione. Affirmatiue respondet Tamburinus Opuscul. de Sacrificio. Missae, lib. 2. cap. 4. §. 6. & seqq. concluso tamen tempore, in quo recitat Canonem; sic enim ait, n. 9. Si Sacerdos per notabile tempus uoluntarie distractus, eas Missae partes, quae Canonem continent recitet, seu peragat, peccabit mortaliter, siue Missa celebretur de precepto, siue de Feria, Ratio, quae me ad id mouet, est discrimen, quod intercedit inter Missae Sacrificium, & ceteras orationes. Haec enim sunt merae allocutiones ad Deum: at Missa est in super Sacrificium, hoc est, actus Religionis excellentissimus, quo profitemur Deum summè uenerari. Videtur autem mihi grauis esse irreuerentia, quod quis, dum proficitur Deum summè per suam actionem uenerari, cum illo irreuerenter, per uoluntariam distractionem, se gerat; & in tanto ministerio, de quo tremant Angelorum Ordines, omnia alia cogitare uelit, quam mente attendere ad quod operatur. Adde, & morale periculum aliquid graue omittendi, uel non ritè operandi, &c. Ita Tamburinus; Sed tu cogita.

3. Verum, si quis stare uellet in hac limitatione, deberet scire, Quando incipiat Canon. Aliqui afferunt incipere ab illis uerbis, Te igitur, elementissime Pater, iuxta Nauartum cap. 27. num. 37. & iuxta

Alibi in rōi 3. tr. 6. Ref. 47 & in aliis eius primae not. Sup. hoc precepto cũ eodē Dicastillo hic citato tantum, in tom. 8. tr. 4. Ref. 48. à §. Sed quoad signatè post medium, à uerf. Quod uerō.

Sup. hoc & contento in hoc §. sup. in tr. 7. Ref. 145. signatè à lin. 5. & hic leg. doctrinā Ref. praeterita, à lin. 6. & omniū Refol. §. 5. & uerf. eius ang. not.

Glossam in Clementina, Graues, de Sement. Excomm. Dominicum, & Francum in cap. Episcopus de Irin. leg. in 6. Felinum in cap. 2. n. 4. de excepti. Syluestrum verbo Excommunicatio 5. n. 3. Probant, quia in Missali ab illis verbis titulus Canonis incipit. Quidam probabiliter arbitrantur, à clausula, *Communicantes*. Alii ab illis verbis incipere existimant, *Qui pridie quam pateretur*; Ita Syluester supra cum Innocentio, & Hostiensis: & ita Sotus in 4. dist. 22. quest. 1. art. 4. Ledesma 24. quest. 25. art. 2. & videtur sentire D. Thom. 3. part. 9. 83. art. 6. ad 2. quamuis id expresse non dicat, Paludanus in 4. dist. 11. quest. 3. Archidiaconus, & uterque Cardinalis in cap. Sicut Apostoli. 1. quest. 3. Innocentius in cap. Nuper de Sement. Excomm. in 6. Victoria, de Excom. §. 10. Sed primi videntur sentire probabilius. Et ita asserit Fagundez præcept. 1. lib. 3. c. 18. n. 5. Hoc etiam obseruauit Dicastillus ubi supra, disp. 4. dub. 13. n. 249. ubi asserit, Canonem secundum communem incipere à *Te igitur*, &c. sed secundum aliquos, à *Communicantes*, &c. & secundum alios, à *Qui pridie quam pateretur*. Quando uero Canon finiat, diserepant etiam inter se Doctores: Suarez in 3. part. com. 3. disp. 83. sect. 1. in initio, putat quod terminat vsque ad Consumptionem, incipiendo à *Te igitur* Gauantus uero in Rubr. Missæ, part. 2. tract. 7. cap. 8. *Libera L. & par. 3. tit. 10. n. 2.* putat terminare vsque ad *Libera nos*, &c. D. Gregorius à Suarez ubi supra adductus, putat terminare vsque ad Orationem Dominicam, quam sententiam approbat Tamburinus loco citato num. 12.

4. Notentur hæc omnia, quia nimis necessaria erunt, nempe in casibus, in quibus Sacerdos tenetur interrumpere Missam inchoatam ante inceptum Canonem, de quibus agit Fagundez loco citato: & in casu in quo Ecclesia violatur propter effusionem Sanguinis, dum Sacerdos dicit Missam, & non fuerit inceptus Canon; & in casu quo iudicandum erit, quando paruitas materie excuset à peccato mortali, si in Canone relinquuntur aliqua uerba: Quæ omnia cum sint satis practicabilia: multum deseruiunt pro Confessariis opinionibus adductis, uidelicet quando dicatur Canon incipere, & finire.

RESOL. V.

Quis summo mane audiuit Missam, postea Episcopus fecit illam diem festiuium de præcepto, quaritur, an teneatur audire aliam Missam?
Ex quo inferitur, an si quis mane communicauit, si postea in eadem die incidat in periculum mortis, teneatur iterum sumere Eucharistiam?
Et an, si quis in die festiuium audiat Sacrum immemor præcepti teneatur ad aliud Sacrum audiendum.
Et an si quis audiret Sacrum cum postrema intentione non satisfaciendi præcepto, ad huc satisfaciat, nec teneatur aliud Sacrum audire?
Et quid si talem intentionem habuerit, qui uouerit audire Sacrum, an utique iste teneatur audire secundum Sacrum? Ex part. 10. tr. 25. & Misc. 5. Ref. 4.

Sup. hoc est eodem Palauicino hic infra citato lege infra doctrinam §. Nac, ad medium, Ref. 14. sed Vide eam per coram.

§. 1. **C**asus est curiosus, & affirmatiue uidetur respondendum, quia iste talis quando audiuit Missam, non aderat obligatio præcepti. Ergo superueniente præcepto erit adimplenda eius obligatio. Confirmatur ex illa opinione à me sapius recepta, quod si quis mane communicauit, postea in eadem die incidat in periculum mortis teneatur iterum sumere Eucharistiam, quia quando mane communicauit non aderat articulus mortis, atque obli-

gatio sumendi uaticum. Et ita præter Doctores à me alibi adductos tenet hanc sententiam, in eadem Leandrus de Sacrament. tom. 1. tract. 7. disp. 2. quest. 6. & 7. & Quintanaducenas in Theol. Mor. tom. 1. tract. 1. singul. 9. n. 6. qui testatur ita sensisse Doctores Sacerdotes Manticenses, & Complutenses, & hanc sententiam tanquam probabilem me citato admittit nonnulli sapientissimus dicatillus, de Sacram. tom. 1. tra. 1. disp. 10. dub. 4. n. 56. & alij.

2. Verum his non obstantibus ad casum propter situm individualiter negatiue respondet Pater Pallauicinus in Collegio Romano Sacre Theologie professor, uir quidem doctissimus, & eruditissimus de Iustit. & Iure. lib. 4. cap. 1. n. 65. ubi sic asserit: his colligitur primò quod si quis die festiuium Sacrum immemor præcepti non tenetur ad aliud Sacrum audiendum. Imò etiam in casu, in quo præceptum postquam Petrus ea die ex deuotione Sacrum audiuit, probabilis est Petrum non teneri ad secundam auditionem Sacri Præceptum enim intendit tantum illud ne quis uoluntarie omittat ea die Sacrum audiendum. Qui uero Sacrum iam audiuit, non est amplius in statu Sacrum omittendi. Ita ille: unde ego pariter utramque sententiam quod si quis die festiuium Sacrum quod ibidem docet idem Pater Pallauicinus tametsi non tenetur ad aliud Sacrum audiendum, cum tamen si habuerit talem intentionem is, qui uouit audire Sacrum, teneatur audire secundum Sacrum. Ratio dicitur paritatis est, quia sicut possum mihi imponere obligationem voti, ita possum illam extendere ad casum ad quem non extendebatur, hoc est ad auditionem secundi Sacri: At uero sicut non possum imponere mihi obligationem præcepti (cum non possum extendere iurisdictionem supra me ipsum) ita non possum illam extendere ad auditionem secundi Sacri. Ita etiam docet quoad votum Baldellus in Theol. Moral. lib. 5. d. 15. n. 21. in uerb. Neque est simile, cum Suar. Ledesma, & alijs. Sed ego contra hæc sententiam alibi adhæsi, nempe in tali casu audientem Missam animo non satisfaciendi voto, non tenetur audire aliam, ut voto satisfaciat, quia uerè, & integre allegerit illud, quod uouit, neque enim per intentionem illam non satisfaciendi voto per dictam Missam, quam audiens habuit, uoluit prorogare suum votum, ut denudò uouere licet posset, sed solum uoluit per illam Missam voto satisfacere, ergo si ei iam satisfaciat, nihil illi restat ut satisfaciat. Et ita hanc sententiam citato tenet Leandr. de Præceptis Ecclesie, tract. 2. d. 1. quest. 83. Trullench. in Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 16. num. 27. Sanchez, & Bonacina, & alij. Non nego tamen sententiam Patris Pallauicini, Baldelli, & aliorum suam habere probabilitatem.

RESOL. VI.

Quanam distantia ab Ecclesia excuset, ut quis teneatur illam adire ad audiendam Missam in diebus festiuis?
Et aduertitur, quod si forte coningat in urbe plura esse Tempia, & loca interdita, longiusque distare Ecclesiam aliquam intra urbem, uel suburbium, uel ab interdito, tenebuntur etiam femina delicate, & alicuius auctoritatis, seclusa grati celi interperire eo ire, ut in die festo audiant Missam. Ex part. 10. tract. 11. & Misc. 1. Ref. 8.

§. 1. **D**E hac Quæstione agit Trolleuch in *Decalogum tom. 1. lib. 3. c. 1. dub. 9. n. 10.* Filliucius, *tom. 1. tract. 5. c. 7. n. 217.* Sed mihi placet hic apponere verba Patris Dicastilli *de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 10. n. 181.* vbi sic ait: Hinc est, vt qui longius distat ab Ecclesia, vel loco Missæ, saepe non teneatur adire. Quanta verò distantia necessaria sit, non omnino facile est determinare; sed ex circumstantiis personæ, temporis, & ipsius etiam viæ, per quam debet ire, arbitrio prudentis debet decerni. Suarius, & Henriquez *suprà*, leucam assignant, quæ in Hispania, si legalis sit, id est, cuius spatium lege taxatum est, tria millia passuum communium continet, adeoque tria milliaria Italica: vsuales verò leucæ sæpè continent quinque millia passuum, id est, illæ, quæ communis vsu, & acceptione, leucæ appellantur, adeoque sæpè exæquant integrum milliaria Germanicum, Bonacina verò *suprà*, sex, aut septem milliaria assignat, quæ proculdubio Italica intelliguntur, duas scilicet leucas Hispanicæ legales. Ego sanè virum aliquo in sanum tempore fudo, & sereno non puto excusari duobus tantum milliariis Italicis distantem à loco Missæ; id enim facile ab eiusmodi hominibus animi gratia solet percurrere etiam pedestri itinere. Quod si sint Nobiles, & prædiuites homines, facilius id præstabant equo vel curru, vel lectica, eaque distantia sæpè in amplioribus ciuitatibus intrà urbem ipsam percurritur. Vnde, si forte contingat in similibus locis plura esse Tempia, & loca interdicta, longiusque distare Ecclesiam aliquam intrà urbem vel in suburbiis liberam ab interdicto, tenebuntur etiam fœminæ, seculæ graui cœli intemperie, sò ire; quamuis, si fœminæ alioquin delicatæ sint, & alicuius auctoritatis, nec facile possint habere curru, lecticam, aut selam gestatoriam more gentis, non iudicarem teneri ire vltà vnum milliaria Italicum. Secus verò de fœminis mediæ, aut infimæ plebis, quæ sunt his laboribus assuetæ, & non dedecet eas longius ire; maxime intra urbem; Generaliter tamen loquendo, tempore hyemis, aut æstus, fœminas, quæ vltà mediam leucam etiam legalem, id est, vltà mille quingentos passus distant ab Ecclesia, vel loco Missæ, non puto obligari; nisi forte fœminæ rusticæ sint, quæ non minus quam eiusmodi farina viri, solent hinc illuc discurrere leuibus de causis, etiam ad longius spatium. Quando autem pluit aut ningit notabiliter; vix imò, ne vix quidem etiam tales fœminas, aut viros obligarem ad querendum Sacrum intra mediam leucam. Itaque absolute iudicio prudentis relinquendum est, expensis circumstantiis. Hucusque Dicastillus; quæ omnia notentur pro Praxi.

RESOL. VII.

An distantia vnus leuca sit sufficiens, vt quis ab audienda Missa excusetur?
 Et quid, si iter cum equo faciendum sit?
 Et an hoc intelligatur, in tempus, quod non sit serenum, aut in via sine flumina, torrentes & huiusmodi, aut si equus, mula aut asinus, in quo iter qui acturus sit, sint tardi, &c?
 Et docetur milliarij sufficere ad excusandum quemlibet à Missa, specialiter fœminas delicatas, & alicuius auctoritatis? Ex part. 10. tract. 15. & Misc. 5. Refol. 35.

& redeundo ad locum, è quo exiit, vèrè non brevis, sed longa fatis existimanda est, & consequenter sufficiens ad excusandum quemlibet à Missa; Sic Suares, *dist. 88. s. 6. vers. Tertium cap. est. Villalob. tract. 8. dist. 36. n. 5.* sic dicens: [Tambien se iuzga por impotencia moral, quando la Iglesia esta distante vna legua; y fuesse necessario ir à pie; y aunque disse me nos, como sea bien lexos, y llueua, y òaya tempestad.] Fagundez etiam *de 1. præcepti. lib. 2. cap. 9. n. 10.* per hæc verba: Quinta causa excusationis est longa distantia Ecclesiæ, & ratione illius excusantur illi, quibus necessarium est longum iter pedibus conficere, v. g. vnus leucæ: idemque dicendum est, si non sit distantia vnus leucæ. Et ita etiam tenet Villalobos *in Summa tom. 1. tract. 8. disp. 36. n. 5.* Fagundez, *de præcepti. Eccles. præf. 1. lib. 2. cap. 9. n. 10.* & alij penes Leandrum, qui etiam postea *quæst. 24.* tenet distantiam etiam vnus leucæ, seu trium milliarij excusare ab audienda Missa, etiam si iter cum equo faciendum esset, quia ait etiam respectu istorum, distantia duarum leucarum, quæ eundo ad Ecclesiam, & ab illa redeundo confici est necessum; non leuis, & facilis, sed longa & difficilis centeri debet; ergo sufficiens ad excusandum quemque ab auditione Missæ. Adde hoc mihi non solum probabile, sed certissimum esse, in casu quo tempus non sit serenum, aut in via sint flumina, torrentes, & huiusmodi; aut denique equus, mula, aut asinus, in quo iter quis acturus est, sint tardi, &c. Sed vt verum fatear, huic posteriori sententiæ, non adhareo; nam non videtur concedendum quod eadem distantia sufficiat pro itinere pedestri, ac equestri: nam in itinere equestri minus laboratur: ergo maiorem distantiam requirit; vnde ego puto, quòd saltem distantia vnus leucæ, & mediæ sit necessaria ad excusandum auditionem Missæ.

2. Non desinam tamen hic adnotare Marchinum *Sacram. Ordin. tract. 3. part. 3. cap. 17. n. 19.* docere milliarij sufficere ad excusandum quemlibet à Missa: *Octiz in Summa præcepti. Decalog. §. 7.* licait: [Los que estan en azquerias no estan obligados à oir la Missa, si donde se dice mas de media.] Sed hi authores videntur loqui aliquantulum laxè; assentior tamen Patri Dicastillo *de Sacram. tom. 1. tract. 5. cap. 5. n. 184.* docenti, quod fœminæ delicatæ, & alicuius auctoritatis non tenentur pedestres ire ad audiendam Missam vltà vnum milliaria; sic potest limitari sententia requirens tria milliaria.

RESOL. VIII.

An mater, vel nutrix excusetur ab audienda Missa, si non potest infantulum domi relinquere, sed necesse sit secum in Ecclesia deferre?
 Idem est de ancillis, quæ infantibus assistere debent? Ex part. 10. tr. 15. & Misc. 5. Ref. 36.

§. 1. **A**D hoc dubium quod est satis practicabile respondet Leandrus *de præcepti. Eccl. tr. 2. dist. 2. quæst. 28.* quod *suprà* dictæ personæ excusantur eo tantum modo quod nequeant dictos infantulos suos alteri commendare: quia, vt experientia constat, nec mater, seu nutrix potest eos ad Ecclesiam absque molestia celebrantis, & adstantium perturbatione, ferre; nec domi, absque probabili, & prudenti timore alicuius magni damni, solos relinquere: ergo absolute est dicendum quod, vt prædicta mater, & nutrix excusetur à Missa, sufficiat non habere, aut inuenire aliquam personam, cui infantulos suos, dum Missam possit audire, commendet. Sic videntur sentire Layman, *lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 3.*

§. 1. **C**ontra Bonacinam, Ledesnam, & alios affirmatiuè respondet Leandrus *de præcepti. Eccles. tract. 2. dist. 2. quæst. 22.* quia cum hæc distantia duplicari debeat; eundo, scilicet, ad Ecclesiam,

verf. causa verò: quatenus docet absolute, quod ab audienda Missa excusentur matres, & ancillæ, quæ infantibus assistere debent. Et Llamas 3.3. *part. Me- tho. cap. 5. §. 11. pag. 493.* per hæc clariora verba: Excusantur, & omnes nutrices infantes teneros, à quorum cura discedere non licet, quia inquieti sunt, & nimis plorant, & tales in Ecclesia deferre potius vitio ascribendum est, cum perturbent diuina officia vagitibus. Fauet Nauarrus, *cap. 21. num. 3.* Vbi absolute ait, excusari nutrices, quæ sine periculo non possunt relinquere eos quos lactant. Sic ille. Nunc ego; sed sic est, quod non possunt nutrices relinquere absque periculo quos lactant; nisi habeant aliquem, cui talem curam committant: ergo si hanc non habet, verè excusatur ab audienda Missa. Hætenus Leandrus. Sed communiter DD. asserunt, quòd ab audienda Missa excusatur nutritrix, aut illa cui credita est cura paruulorum, quæ non potest ferre secum puerum adhuc lactantem, & quem non potest domi relinquere absque probabili alicuius damni periculo; vel non potest ferre ad Ecclesiam absque graui celebrantis, vel adstantium perturbatione, & molestia. Ita Trullench. *in Decal. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 9. n. 5.* & alij. Et sententiam Leandri ego admitterem quando mulier sciret infantem, vel ex infirmitate, vel ex natura esse nimis prouum ad plorandum, & vociferandum. At, vt verum fatear Coninch. *de Sacram. quest. 83. art. 6. dub. unico. num. 286.* Palans. *tom. 4. tract. 22. disp. unica. par. 2. n. 6.* obseruant, quòd satius est infantes domi retinere, quam secum ad Ecclesiam deferre ob eorum iniquitatem, quæ adstantes molestatur, & celebrantem perturbat.

RESOL. IX.

An pueri habentes vsum rationis teneantur statim præcepto audiendi Missam in festo? Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Res. 77.

§. 1. **P**veros teneri præcepto audiendi Missam dum perfectè incipiunt vt ratione sufficienter ad peccatum mortale, puto cum Coninck *de Sacram. quest. 83. art. 6. n. 286.* Suarez *in 3. part. tom. 3. disp. 88. sect. 4.* Præposito *in 3. part. quest. 83. art. 6. n. 197.* Fagundez *pract. 1. lib. 2. cap. 2. n. 7.* Mercero *de Sacram. quest. 83. art. 4. dub. 4.* & aliis. Imò Hurtadus *de sacrificio Missæ disp. 5. a. ff. 2.* credit, vt pueri hoc præcepto teneantur, sufficere vsum rationis imperfectum sufficientem ad peccatum veniale; sicut etiam sufficit vt teneantur præcepto non occidendi, & non mentiendi, etiam si nullius transgressione peccent mortaliter, quia à culpa mortali excusantur ob imperfectionem deliberationis. Filiiuc. *verò tom. 1. tract. 5. c. 7. n. 217.* & Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 2. quest. 1.* docent pueros communiter incipere habere vsum rationis, cum septennium attingunt, aut saltem explent, & in hac ætate hoc præcepto obligari. Ratio conclusionis est, quia vnusquisque fidelis cum ad annos discretionis peruenit, obligatur præceptis Ecclesiæ, tenetur enim eodem tempore confiteri, abstinere à carnibus, ergo, &c.

2. Non desinam tamen hic apponere opinionem Iacobi Marchantij *in Candel. sacram. 99. Pastoral. tract. 4. cap. 6. quest. 2.* vbi sic asserit. Quæro secundò, quæ ætate obliget præceptum Missæ? Respondent Doctores obligare post septennium, quia tunc incipit discretio. Sed licet verum sit, quod ex tunc ac etiam antea pueri assuefaciendi sint ad audiendam Missam, illos tamen statim ac vsum discretionis incipit dicere obligatos sub peccato mortali, videtur

mibi rigidum. Tum, quia Ecclesiæ pia mater non videtur velle obligare tam rigide statim ac potest, tum quòd practicè videamus maiorem partem paruulorum etiam decimum annum attingentium in Ecclesia sine attentione requisita, aut etiam sociis corripere, colloqui, nugari, nec vim præcepti talis apprehendere. Qui verò eos statim peccati mortalis velle condemnare? Non quòd velim dicere eos non esse capaces peccati mortalis ob ætatem, nam si hoc sit verum, non est difficultas, sed quòd licet, in rigore loquendo, sufficientem requisita, & discretionem haberent ad aliquod peccatum mortale committendum, non videatur tamen Ecclesiæ tanta sub obligatione, seu vinculo tam arcto eos velle statim obligare, donec perfectiorem rationis vsum assequantur, quæ diuina mysteria plenius apprehendant, & obligationem ac attentionem, qua illis interesse oportet, plenius intelligant. Quòd ferè ordinariè circa tempus idoneum, quo idoneitatem incipiunt habere ad Eucharistiæ sacramentum, putatim contingere, quod ipsum Confessarij prudenti iudicio vtuntur expendendum, aliàs antea solum venialiter existimant peccare ob apprehensionem imperfectam, cum appropinquatum, tum præcepti ex imperfecto adhuc rationis vsum prouenientem, per quam fit vt facile negligant attentionem requisitam, & magis præfentes ob suum corpore, quam mente? Huc vique Marchant.

RESOL. X.

An mutus, surdus, & cæcus teneatur Missam in diebus festis audire? Ex part. 5. tr. 6. Res. 8.

§. 1. **V**idetur prima facie respondendum negatiuè nam supradicti neque per sensum auditus, neque per sensum visus, possunt percipere mysteria sacrificij Missæ, ergo, &c.

2. Sed affirmatiuam sententiam docet Iohannes Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 3. quest. 4.* Antoninus *part. 1. tit. 9. cap. 10. §. 1.* Syluester *ver. Missæ 2. quest. 2.* Sotus *in 4. dist. 13. quest. 2. art. 1.* Nauarrus *in manuali 4. 21. n. 8.* Præpositus *in 3. part. quest. 83. art. 6. dub. 3. n. 211.* & Fagundez *pract. 1. lib. 2. cap. 7. n. 3.* vbi sic ait. Hæc patet euidenter teneri illum qui simul est mutus & surdus & cæcus, Missam audire, cum, mortaliter loquendo, sensu aliquo externo presentialiter abesse, & ad id, quod fit, possit attendere, idque percipere. Ita Fagundez: & ratio est, quia audiendi verbum oppositum *in cap. Missæ, de consecrat. dist. 2.* non sumitur præse & strictè, sed late: audire enim hoc loco nihil aliud significat, quam voluntariam participationem alicuius in loco, vbi Sacram celebratur, presentiam, ita vt is Missam audire iudicetur, qui sponte Missæ sacrificio interest: saepe enim contingit, vt Missa priuata ita submissa voce dicatur, vt nihil ab auditoribus audiatur, & tamen præcepto Ecclesiæ satisfaciunt, qui presentes sunt; aliquando etiam audiuntur magna est populi frequentia, vt Missa non ab omnibus audiatur, & tamen qui presentes ad sunt, præceptum seruant. Vnde, vt diximus, surdi, qui nihil audiunt, & cæci, qui nihil vident, teneantur Missam audire, & à præcepto minimè excusantur.

RESOL. XI.

An Serenissimus Senatus Venetus, & omnes alij, qui audiunt Missam in Templo D. Marci dicitur scilicet à Primitiis illius Ecclesiæ ante medium noctis, satisfaciunt?

faciant precepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini?

Idem est dicendum de audiendis Sacrum, quod in capella Pontificia dicitur ante mediam noctem in praedicta nocte Natiuitatis Domini?

Et obiter notatur, quod semper Primicerius Templi S. Marci Veneti celebrat ieiunus in praedicta nocte, quod non accidit in Cardinali celebrante in supradicta nocte in capella Pontificia, quia saltem Pontifex dispensat tacite, ut Sacrum in capella Pontificia dicatur a Cardinali non ieiunus? Ex part. 10. tr. 14. & Misc. 4. Ref. 37. alias 35.

§. 1. C Alus est curiosus; & ad illum negatiue respondet Pater Pasqualigus, decif. 12. Mor. num. 7. quia negauit audientes Missam ab Eminentissimo Cardinali dici solitam in Capella Papali ante mediam noctem, satisfacere precepto audiendi Missam in die Natiuitatis: ergo & in casu nostro. Probatur hae opinio, quia quis non potest satisfacere precepto nisi tempore, in quo actu adest obligatio precepti: Sed in nostro casu quando auditur Missa, non auditur in tempore, quod adest obligatio precepti, quia illa Missa dicitur ante mediam noctem: ergo audiendo illam quis non satisfacit precepto audiendi Missam in die Natiuitatis.

2. Sed ego alibi affirmatiuam sententiam sustinui contra Pasqualigum: & ita nouissime contra illum tenet Leandrus de Preceptis Ecclesiae, tr. 2. disp. 1. q. 27. cui adde doctissimum Ioannem Dicastrillo de Sacram. n. 1. tr. 4. disp. 9. dub. 17. q. 7. n. 404. & 407. ubi sic ait: Notandum est intra diem solemnitate Ecclesiastica, non omnia munia, seu actiones, & functiones, quae in tali die permittuntur, aut requiruntur; quouis tempore, seu hora illius diei esse licita aut permilla, sed aliqua in quibusdam horis, alia in aliis: sic videmus Sacrum (excepto die Natiuitatis) non posse dici sine privilegio tempore nocturno, sed tantum sub Aurora usque ad meridiem, aut aliquanto post, plus minusue, iuxta varias sententias Praeterea, ut recte notat Thomas Sanchez Confessorum Moralium lib. 7. cap. 1. licet quoad contractus, & alia huiusmodi, dies incipiat a media nocte, tamen quantum attinet ad Officium Diuinum, & celebrandum Ecclesiastica solemnitate, incipit dies a Vesperis. Pro qua sententia refert D. Thomam, Quodlibet. 5. art. 28. in corpore, Caietanum, verb. Hora, & alios Doctores. Nihilominus non omnes Horae Canonicae dici possunt post Vesperas & Completorium, sed tantum Matutinum, & Laudes; Prima verò, Tertia, Sexta, & Nona non nisi saltem post mediam noctem, secluso speciali privilegio. Atque hac ratione dicendum est de Missa, non posse dici post Vesperas, si postea sub Auroram, quia pro eo genere celebritatis est determinata quaedam temporalis latitudo; non quia nondum sumus intra diem Festeiuitatis Ecclesiasticae, ita ut, si per nefas diceretur Sacrum, non diceretur intra festum, cum iam sumus in illo; sed quia intra ipsam diem non sumus in horis legitimis ad id faciendum. Unde, si Pontifex dispenseret, ut per aliquas horas aliquando anticipetur, vel postponatur Missa, non censeretur dispensasse ut dicatur extra diem Festeiuitatis; sed intra ipsam diem, indulgendo ut possit prius, vel postea celebrari. Iuxta hanc ergo doctrinam dicendum est, pontificem pro Sacello suo, de quo agimus, dispensare, ut Sacrum celebraretur ante mediam noctem pro solemnitate Natiuitatis: illud tamen Sacrum spectat ad diem Natiuitatis; non quia anticipetur dies Ecclesiasticae Festeiuitatis quae a Vesperis iam incipit, sed quia permittit, aut forte mandat, ut tale Sacrum dicatur ante horas solitas in

aliis diebus; (hoc enim vbique gentium fit illa nocte celebrando statim post mediam noctem) sed etiam ante horas solitas in ceteris Ecclesiis pro illa nocte, & ut hoc fiat, dispensat in ieiunio seruari solito, ut possit Cardinalis celebrare. Itaque dico, illam Missam ceteri dici intra diem Natiuitatis, quae Ecclesiasticè incipit a Vesperis, durante nihilominus die Vigiliae quantum ad ieiunium generale pro tota Ecclesia, & quantum ad hoc, ut Sacerdotes, aut alij obligati satisfaciant priuatiuè precepto legendi horas ipsius Vigiliae, si illas tunc dicant; quod commune est pro aliis etiam Festeiuitatibus, in quibus durante spatio; quo quis posset implere obligationem Officij illius diei, incipit nihilominus altera dies, quae habet initium a Vesperis. Cum ergo per Priuilegium, aut Indulgentiam Papae anticipetur illud Sacrum, & legatur intra festum quidem, sed ante consuetam horam mediae noctis, non est cur negemus tale Sacrum ante mediam noctem dictam sufficere, ut qui illi assistat, impleat preceptum audiendi Sacrum. Sicut eò ipso, quod iam sine Priuilegio, siue consuetudine usu receptum est, ut Matutine Horae anticipentur, consequenter etiam, qui ex voto, vel regula teneretur assistere Horis Matutinis, implet preceptum audiendi Matutinum, etiam anticipatò, & idem esset, si anticiparetur tempus aliarum Horarum. Sicut de facto non implet Sacerdos preceptum dicendi Matutinum, dicendo anticipatò, & implet tunc preceptum Missae audiendae dicendo illam anticipatò ex Priuilegio. Hucusque Dicastrillo, loquens de Sacro, quod capella Pontificia dicitur; quae omnia procedere in Sacro, quod dicitur in Templo D. Marci firmandum est.

3. Confirmatur hae opinio, nam eò ipso quod per consuetudinem, vel Priuilegium dispensatur Primicerio D. Marci, ut ante mediam noctem celebret Missam Natiuitatis, censeretur etiam dispensatum, ut audientes illam satisfaciant precepto, nam accessorium sequitur naturam principalis, & audite Missam ut ipsemet Pasqualigus ubi supra, num. 8. concedit, subordinatur celebrationi.

4. Nota verò, quod Cardinalis Lugo ut alibi notauimus existimat, Missam quae celebratur in Capella Pontificia, non solum esse Missam diei, sed Missam celebratam in die Natalis Domini, ex eo quod existimat Ecclesiam pro illa vice anticipare diem sequentem per aliquot horas, quia cum Ecclesia computet dies a media nocte usque ad mediam noctem, pro illo loco, & pro illa noctem anticipat diem sequentem, cum pendat ab hominum placito, quando incipiat dies: data ergo hac diei anticipatione, verè celebratur praedicta Missa in ipso die Natalis Domini ac per consequens illam audiens, verè audit Missam Natiuitatis, & in die Natiuitatis, & consequenter verè satisfacit obligationi audiendi Missam in die Natalis. Sed hae doctrina, credo quod ipsemet Cardinalis non concederet pro Templo D. Marci, quod patet; nam si ita esset, primicerius posset dicere illam Missam non ieiunus, quod nunquam accidit: nam semper Primicerius in illa nocte celebrat ieiunus: Ergo, Adde, quod doctrinam superius adductam à Cardinali Lugo pro Capella Pontificia, Dicastrillus ubi supra, acriter impugnat, respondendo ad omnia argumenta adducta à Cardinali Lugo, ex cuius opinione putat plura incommoda oriri. Quae quidem à fortiori procederent, si id quod dixit Cardinalis Lugo de Capella Pontificia, aliquis vellet dicere de Templo D. Marci in illa nocte Natiuitatis. Igitur, aliter Dicastrillus, reuera Pontificem saltem tacite dispensare, ut Sacrum in Capella Pontificia dicatur a Cardinali non ieiunus, absque vlla anticipatione diei, ut vult Lugo: sed illud Sacrum

Sup. hac dispensatione, in Ref. 1. nor. seq. §. 1. Ad id & in tom. 3. tr. 1. Ref. 55. §. Hoc supposito, in fin. & seq.

Alibi in Ref. sol. seq.

Alibi in Ref. sol. seq. à lin. 3. & supra in tr. 12 Ref. 108. §. Neepaulo post iuratum, à vers. Priuilegio.

Sup. hoc Priuilegio in tom. 3. tr. 1. Ref. 55. §. Unde, prope finem, vers. ut licet.

dici intra Festiuitatem Ecclesiasticam Natiuitatis Christi sine vlla dici anticipatione. Et hoc vltimum dicendum est etiam de Sacro quod dicit Primicerius in Templo D. Marci, non autē de dispensatione ieiunij; nam, vt obseruatum est, Primicerij Sancti Marci semper celebrant in illa nocte Natiuitatis ieiunii, & eorum Missam audientes dicendum est satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis, per ea, quæ supra adduximus ex Dicastillo, & Leandro.

5. Nota tamen, quod non obstantibus superius dictis, contra opinionem Cardinalis Lugo, tamen illam esse satis probabilem existimo; cui ego olim adhæsi, & vt talem admittit Auerfa, Tamburinus, Leandro, & alij: Et ad inconuenientia, quæ tam ingeniosè excogitauit amicissimus Pater Dicastillo, respondere quis posset, quod quando Cardinalis Lugo asserit, Pontificem pro illa nocte Natiuitatis anticipare diem pro suo Sacello, intelligendum esse tantum, & dumtaxat, quoad Cardinalem celebratum Missam, & quoad astantes illam audituros, & non quoad alia: Vnde quis tunc non posset in dicto Sacello comedere carnes, nec alij facere ea omnia, quæ tanquam inconuenientia enumerat Dicastillus vbi supra, contra Lugum, & ita vt dixi, puto vtroumque sententiam probabilem esse: & stando in vtroque, dicendum est cum Leandro contra Pasqualigum, audientes Missam Cardinalis in Sacello Pontificio, & Primicerij D. Marci in eius Ecclesia satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini, nec aliam audire tenentur.

RESOL. XII.

An quis satisfaciat præcepto si audiat Missam Natiuitatis, quæ coram Summo Pontifice in illa nocte ab Eminentissimo Cardinali celebratur?
Et an in tali casu Pontifex anticipet diem sequentem, vel dispenses, vt Cardinalis celebret non ieiunus?
Ex part. 7. tr. 12. & Misc. 3. Ref. 12. alias 10.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Card. de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 15. sect. 2. num. 56. quia putat summum Pontificem tum pro illo loco, & pro illa nocte anticipare diem sequentem, cum hoc pendear ex eius beneplacito, & ideo audientes illam Missam satisfaciunt præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis.

2. Sed noster Pater Pasqualigus tom. 1. de cis. 3. 12. num. 4. tenet summum Pontificem, in tali casu non anticipare diem sequentem, quia alioquin non dispenseret cum Breui speciali, vt quotannis facit cum Cardinali celebraturo, vt possit non ieiunus celebrare: nam si anticiparet diem, vt vult Eminentissimus Cardinal. de Lugo, vt Missam diceret, non egeret dispensatione, quia celebraret ieiunus, stante anticipatione dici facta per Ecclesiam, & per Pontificem, & ideo ipse tenet audientem talem Missam non satisfacere præcepto; sic enim num. 7. asserit. Ad primum ex iis, quibus suadebatur hæc anticipatio dici, Respondeo concedendo non satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini, qui illam audiret; quia licet sit Missa dici, non est tamen in die, neque præceptum obligat ad audiendam Missam dici; sed Missam in die. Vnde si in die festo celebraretur Missa, quæ non esset Missa dici, (vt contingere potest, si celebraretur Missa solemnis votiuæ) qui illam audiret, satisfaceret præcepto. Neque hoc est contra intentionem Pontificis, quia aliud est, quod velit celebrari illam Missam pro festiuitate Natiuitatis: & aliud, quod velit celebrari in ordine ad satis-

faciendum præcepto; non enim hoc intendit, sed tantum primum. Ita Pasqualigus.

3. Sed ego existimo audientes talem Missam præceptum adimplere, sequendo sententiam Eminentissimi Domini mei Card. de Lugo, de anticipatione dici.

4. Ad id autem quod P. Pasqualigus asserit Pontificem quotannis dispensare cum Cardinali celebraturo, vt possit non ieiunus celebrare, expediendo hanc per hoc speciale Breue, vel Cardinalem celebratum manere toto die vigiliæ Natiuitatis ieiunium, & post celebrationem cenare: ergo non anticipatur in Capella dies, vt vult Cardinalis de Lugo, Respondet non esse verum. Nam ego interrogavi Illustrissimum Dominum meum Maraldum, & plures ministros Curie, & firmiter testati sunt mihi, nunquã Cardinalem in illa nocte celebrasse virtute Breuis Pontificij, ad Eminentissimi D. N. etiam testante, & hoc pater etiam nouisse Vtbi, Cardinalem in vigilia Natiuitatis Domini mane comedere, licet sero in collatione sancti Iohannis in Palatio Apostolico nihil sumat. Et tandem pro conuisione huius Resolutionis sciat Lector opinionem Eminentissimi Cardinalis de Lugo docere non fuisse doctum P. Raphaelem Auerfam de Sacram. Euchar. disp. 8. sect. 8. vbi sic ait. In nocte autem Natiuitatis Domini in Capella Pontificia, vbi celebrari solet Missa aliquantum ante mediam noctem, dici debet non Pontificis inchoari dies illius solennitatis ab ea hora in qua inchoatur Missa, & hoc solum pro Presbytero Cardinali celebrante: & pro alijs audientibus illam Missam non pro alijs personis, nec extra illum locum, & non ad alios effectus. Ita Auerfa Sed si aliquis vellet hæc in opinione P. Pasqualigi negantis anticipationem dici, adhuc assero, audientes Missam de qua loquitur satisfacere præcepto, nam in nostro calu concurrunt tales circumstantiæ, vt præsumendum sit et rationabili summi Pontificis voluntate ipsum velle audientes talem Missam satisfacere præcepto, cum ipse dispenset, vt Cardinalis non ieiunus celebret eorum se, & tota Curia, & dicat Missam Natiuitatis: Ergo licet & implicite dispensat, vt qui interfuit, præceptum adimpleant; nam dispositum in vno correlatum cessat & dispositum in alio. Et quidem durum esset supponere velle Summum Pontificem sine personæ assentes, & tunc Missam Natiuitatis ex sua dispensatione celebratam audientes teneri postea sub onere peccati mortalis statim iterum eandem Missam audire: vnde, vt dixi, præsumendum est ex benigna & rationabili mente Summi Pontificis, eo ipso, quod in tali loco, & tempore, & cum dictis circumstantiis lociat coram se celebrare, quod velit eos, qui tali Missa interfuit, præcepto satisfacere. Itaque vt Summus Pontifex in ea nocte dispensat, vt Cardinalis non ieiunus anticipare possit celebrare Missam Natiuitatis, ita rationabiliter præsumendum est dispensare, vt audientes dictam Missam, etiam anticipare satisfaciunt præcepto. Quod aperte confirmatur; nam aliquot sequeretur, quod ipsemet Cardinalis celebrans teneretur sub peccato mortali audire, vel celebrare Missam mane Natiuitatis, quia Missa, quam ipse celebravit ante mediam noctem, non fuit Missa celebrata in die Natiuitatis; ergo non satisfecit præcepto: quod asserere nimis videtur durum. Ergo dicendum est, quod tam ipse Cardinalis celebrans, quam eius Missam audientes, satisfaciunt præcepto dicendi, vel audiendi Missam, licet illa Missa physice non dicatur in die Natiuitatis, neque teneri postea aliam Missam dicere, vel audire; & hoc, quia eo ipso, quod Summus Pontifex dispensat, vt Missa Natiuitatis coram ipso, & tota Curia anticipare dicatur, dispensat etiam,

Adhæsit in Ref. seq.

Sop. prima diffie. huius tituli in Ref. sol. præcepta.

Sop. quæst. contenta à lin. 3. huius textus, in Ref. præcepta §. penult. & vlt. & supra in tr. 1. Ref. 10. §. 5. Nec paulo post initium, à vers. Primo, quia.

Audiendi Miss. in die Festo. Ref. XIII. & c. 229

dicatur; dispensat etiam, & celebrans, & adstantes anticipatè satisfaciant obligationi.

RESOL. XIII.

An famuli qui non habent aliud tempus confitendi, nisi dum dicitur Missa, satisfaciant præcepto audiendi Sacrum in diebus festis?

Et curissime docetur licitum esse ob notabile commodum temporale etiam à Sacro abesse in die festo, si alia ratione id obtinere quis nequit.

Et advertitur, quod ad satisfaciendum Missæ absolute non est opus audire verba, aut videre sacrificantem, sed sufficit, ut intersit cum reuerentia, ut Sacrificium sua præsentia honoret.

Et an satisfaciat præcepto audiendi Missam Religiosus, vel Sacerdos podagra laborans, qui audit Missam, & simul excipit confessiones Nouitiorum, vel peccata venialia aliorum? Ex p. 10. tr. 14. & Misc. 4. Ref. 47. alias. 45.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Lessius in *Auditorio Casuum conscientia*, post part. 2. diui Thoma verb. *Missa*, cas. 2. num. 8. vbi sic ait: Omnino tamen videtur excusandi, quibus ratione negotiorum, vel quia sunt in obsequio aliorum, non est integrum aliud Sacrum audire. Idque ex duplici, vel triplici capite. Primò, per *Epiphanius*: Si enim legislator esset præsens, & omnes circumstantias nosset, non vellet illos obligare. Nam haud dubie manul summus Pontifex illos tali modo Sacro interesse, cum tanto fructu spiritali, quem ex confessione percipiunt, quam sine illo fructu perfectus ad Sacrificium Missæ attendere. Secundò, ratione lucri spiritalis, quo aliqui priuantur. Si enim ob notabile commodum temporale licitum est etiam à Sacro abesse, si alia ratione id obtineri nequit, ut omnes faterentur, cur ob ingens lucrum animæ, quod alia ratione consequi moraliter non potes, non liceat tibi in perfectillo modo Sacrum audire? Adde; ad satisfaciendum præcepto absolute, non opus esse audire verba, aut videre Sacrificantem, sed sufficere, ut intersit cum reuerentia, ut Sacrificium sua præsentia honoret, vnde sufficit attentio quædam consula, qua aduertat tibi Sacrificium offerri, ut docet Ioannes Medina *Cod. de Confess. quest. 44.* quæ attentio videtur stare posse cum actu confitendi, præsertim si ille actus dirigitur ad participandum Sacrificio: Tunc enim intendere illi actui, est implicite intendere ipsi Sacrificio, & illud honorare. Denique sicut præceptum de abstinendo ob opere seruilis die Festo non prohibet opera recreationis, vel alicuius necessitatis temporalis; ita præceptum audiendi Sacrum non prohibet exercitium orationis, aut alterius operis spiritalis. Ita Medina supra. Ex quibus satis probabile iudico etiam eos non teneri ad alium Sacrum audiendum, quibus sat temporis suppediat, si bonam saltem partem extra confessionem audierint, aut proinde sub peccato mortali non cogendos tanquam obstrictos, sed hortandos tanquam ad id, quod tutius est, & decentius. Hucusque Lessius. Quæ quidem omnia à fortiori concederet Pellizzarius in *Manuali Regularium*, tom. 1. tract. 5. cap. 4. sect. 2. num. 50. vbi admittit tanquam probabilem opinionem Reginaldi asserentis, quem implere præceptum Missæ, si tunc confiteatur sacramentaliter, etiam per partem notabilem.

2. Sed tantum ego excusarem absolute quemcumque, si à principio Missæ vsque ad Euangelium inclusiuè peccata sua confiteretur, nam in tali casu satisfaceret præcepto audiendi Missam sicuti satisfacit

Tom. II.

ceret etiam Confessarius qui exciperet confessiones non de peccatis mortalibus, sed tantum de venialibus; quia in istis audiendis non est necessaria attentio nimia, nec multum interrogandi sunt penitentes. Vnde ego olim asserui, satisfecisse præcepto audiendi Missam quemdam Religiosum podagra laborantem, qui audiebat Missam, & simul excipiebat confessiones Nouitiorum. Vnde Leandrum de præceptis Ecclesie, tr. 2. disp. 1. quæst. 71. & 72.

RESOL. XIV.

An excommunicatus maior excommunicatione, si in die festo ex præcepto audiat Missam, & postea obtineat absolutionem excommunicationis, teneatur iterum audire aliam Missam?

Et cursum docetur, quod si quis audiret Missam animo non satisfaciendi præcepto, si postea mutet animum, non teneatur audire aliam Missam.

Et an in casu quod promulgetur præceptum audiendi Missam aliqua die postquam Petrus ea die ex deuotione Sacrum audiuit, teneatur ad secundam auditionem?

Ex quo inferitur, quod si quis mane communicauit, & post prandiu incidit in articulum mortis, non teneatur iterum sumere Eucharistiam.

Supereff ad huc alia difficultas, an excommunicatus, qui ob negligentiam suam perseuerat in excommunicatione, peccet contra præceptum audiendi Missam?

Et an idem dicendum sit de infirmo negligente in procuranda salute, & viribus, & de carcerato negligente in procuranda libertate?

Et an sit dispar ratio inter hoc præceptum, & præcepta Confessionis annua, & Communionis pro supradictis excommunicatis, carceratis, & infirmis?

Et an peccet non audiendo antea Sacrum, qui prædictet de proximo serreddi impotentem, ad illud audiendum incurrendo in excommunicationem, vel se inebriando, aut ingrediendo peregrinationem, vel iter voluntarium, &c. Ex part. 10. tract. 14. & Misc. 4. Ref. 12. alias 10.

§. 1. **C**asus est curiosus; & ad illum affirmatiuè respondet Baucius in *Miscellaneis casuum conscientia*, tom. 1. quæst. 534. vbi sic ait: Si excommunicatus sciebat se non potuisse audire Sacrum, dum erat innodatus tali censura, & hoc non obstante audiuit Missam, an teneatur audire aliam Missam, post obtentam absolutionem ab excommunicatione, si tempus celebrationis Missarum in die Festo, non sit adhuc elapsum. Respondetur teneri aliam audire post obtentam absolutionem ab excommunicatione; & ratio mihi est, quia audiuit Missam excommunicatus, tempore quo non obligauit Ecclesia ad audiendum Sacrum; puta tempore excommunicationis, immò in illo tempore præcipit Ecclesia, ut non audiat Missa sub pena peccati mortalis, quia communiter docent Doctores quod communicatio in diuinis excommunicato, vel interdicto, est interdicta sub mortali, sed quando non adest obligatio adimplendi præceptum, non potest anticipatè adimpleri, puta pro tempore futuri præcepti: ergo, non potest excommunicatus satisfacere Missæ pro tempore, quo erit obligatus ad illam audiendam, sed debet eam audire, quando currit præceptum audiendi; ante verò absolutionem obtentam, non currit præceptum audiendi Missam, post absolutionem currit præceptum: ergo tunc teneatur audire Sacrum: de hoc casu doctrina punctua

Sup. hoc in Ref. seq. §. 1. prope finem, verè. Ex quo infectus.

Sup. hoc in Ref. seq. §. 1. supra in tr. 1. et doctrina Ref. 91. inter medium, & finem, verè, postquam enim, & supra in hoc ipso tract. R. C. 10. §. 1. ad medium

punctualis non reperitur, sed ex aliis principiis potest deduci; sed ratio supra assignata est satis rationabilis. Hucusque Baucius.

2. Sed licet hæc omnia ingeniose excogitata sint, tamen habeo aliquam difficultatem; Nam licet in casu de quo loquitur, excommunicatus audiendo Missam peccauerit mortaliter, ratione prohibitionis Ecclesie, non tamen ex hoc sequitur, quod post obrentam absolutionem debeat aliam Missam audire: nam substantia præcepti nempe auditio Missæ iam fuit adimpleta, licet cum peccato mortali; quod non officit ad satisfactionem præcepti, quod solum mandat Missam audire, & hic reuera audivit Missam. Vnde si aliquis audiret Missam animo expresso non satisfaciendi præcepto, si postea mutet animum, non tenetur audire aliam Missam, quia iam illam audiuit.

3. Nec valet dicere cum Baucio, quod quando non adest obligatio adimplendi præceptum, non potest anticipare adimpleri: nam respondeo, quod in nostro casu moraliter adest obligatio præcepti. Et ita Cardinalis Lugo, & alij docent, quod si quis communicavit mane, & post prandium incidit in articulum mortis, non tenetur iterum sumere Eucharistiam, quia mane satisfecit præcepto sumendi Viaticum pro articulo mortis, quod in tali casu moraliter eius obligatio manet extabat. Hinc in propriis terminis de præcepto audiendi Missam, doctus Pater Pallavicinus, ut alibi adnotavi, docuit, lib. 4. de Inst. & Jur. l. ap. 11. num. 95. quod in casu in quo promulgetur præceptum audiendi Sacrum aliqua die, postquam Petrus ea die ex devotione Sacrum audiuit, non tenetur ad secundam auditionem Sacri, & tamen quando audiuit primum Sacrum non aderat præceptum illud audiendi. Ergo, &c. Ideo, ut dixi, tu cogita.

4. Sed magna difficultas est an excommunicatus, qui ob negligentiam suam perseverat in excommunicatione, peccet contra præceptum audiendi Missam. Aliqui negant, quia ex vi huius præcepti audiendi Sacrum, non obligatur quis ad procurandam absolutionem excommunicationis, quæ impedit audire Sacrum; quia non tenetur quis tam remote & à longe se disponere ad Missam audiendam, aliis infirmus negligens in procuranda salute, & viribus, & carceratus negligens in procuranda libertate peccent contra præceptum audiendi Sacrum. Vnde, licet istud impedimentum sit voluntarium, simul tamen est remotum, ad quod tollendum non obligatur quis ex vi præcepti audiendi Sacrum, in quo disparitatem agnoscunt prædicti Auctores inter hoc præceptum, & præcepta confessionis annuæ & communionis tempore Paschatis. Nam hæc obligant ad mundandum animam omni peccato, atque adeo etiam ad tollendum impedimentum excommunicationis. Vnde consequenter etiam hi Auctores concedunt, quod si quis prævideat se fieri impotentem ad audiendum Sacrum incurrendo in excommunicationem, non peccat specialiter contra hoc præceptum audiendi Missam, sicut neque is, qui edit nimium, aut nocivum cibum, prævidens ob mortuum se omissurum Horas Canonicas, aut ieiunia Ecclesie, non peccat contra hæc præcepta, nisi fecerit in fraudem præceptorum; quia ius humanum non obligat infirmos, licet culpa sua incurrerint in impedimentum. Et quidem me citato hanc sententiam negativam probabilem putat Dicastillo de Sacrament. tom. 1. tract. 5. disput. 5. dub. 10. §. 2. num. 144. & me etiam citato Leandrus de præceptis Ecclesie, tract. 2. disp. 2. quest. 5. Non nego tamen etiam probabilem esse sententiam aliorum asserentium, eum qui prævidet de proximo reddi se impotentem ad audiendum

Sacrum incurrendo in excommunicationem, aut negligit exire ab excommunicatione, in qua est, si facile possit; non solum peccare peccato contumacie communicatio; sed etiam contra præceptum Ecclesie audiendi Sacrum. Probat à simili; quia, si quis aggredietur voluntariam peregrinationem in die ieiunii, quia impeditur à ieiunio, peccet contra præceptum ieiunii, vt communiter docent Auctores. Similiter, qui in die Festo sine necessitate aggredietur, quo prævidet se fieri impotentem ad audiendum Sacrum, peccat contra tale præceptum; & qui ob perpetrandum peccatum fornicationis impeditur ab auditione Missæ in Festo; peccat non solum contra Castitatem, sed etiam contra præceptum de audienda Missa; etiam si id non faciat in fraudem huius præcepti; ergo similiter ille, qui in die Festo facit peccatum, cui est annexa excommunicatio, qua prævidet se impediendum ab auditione Missæ, non solum peccat peccato contumacie, sed etiam contra peccatum audiendi Sacrum; sicut is, qui se inebriat, prævidens se ebrietate impediendum ab auditione Missæ, aut citatione Horarum Canonicarum, ad quas tenetur, non solum peccat peccato ebrietatis, sed etiam peccato omissionis Horarum, aut Missæ. Sed circa hæc exempla insurgit Dicastillo ubi supra, qui sermone ex hac hanc difficultatem solidè, & clare, vt tempore loquitur pertractat, & nos infra citata similia de huiusmodi plura annotabimus.

RESOL. XV.

An qui audiuit Missam à Sacerdote excommunicato, rando, vel à degradato & deposto, an suffraganeus, qui interdillo implet præceptum Ecclesie de audienda Missa in die festivo?
Et inseritur eum, qui excommunicatus audit Missam in festo, quamvis peccet sic audiendo, si tempore opportuno eadem die absolvetur ab excommunicatione, non teneri iterum Missam audire, postquam ià obmissurus, quia impletis præceptum est à excommunicatione, sicut qui in peccato mortali, vel excommunicatus in Paschate impletis præceptum de communionem.
Et notatur excusari ab auditione Missæ in die festivo eos, qui non habent alium Sacerdotem quem possint concubinariam.
Et an satisficiat Missa præcepto, qui inseruit Missam aliquando recedit à Sacrificio?
Et an satisficiat præcepto, qui audit Missam per fornicatam, interposita plures? Ex part. 10. tractat. & Misc. 1. Ref. 7.

§. 1. **A**ffirmative respondet Dicastillo de Sacram. tom. 1. tract. 4. disp. 5. dub. 4. num. 47. quia illa est vera Missa; materia autem generalis præcepti est auditio Missæ; & præcisè, vt est auditio Missæ, ille actus non prohibetur; nam prohibitio solum est accidentaria, vel extrinseca Missæ, quatenus Missa est: ac proinde, licet propter accidentarium, & extrinsecum actus ille sit prohibitus, præcisè tamen secundum rationem auditionis Missæ prohibitio caret. Quod autem hic, & nunc cum circumstantiis sit peccatum; non tollit quin impletur præceptum, quod potest impleri, & sæpe impletur per actum qui sit peccatum; vt videre est iuxta probabilem doctrinamque receptam opinionem in Communionem Paschalem; quamvis enim quis in peccato mortali communicet, satisficit præcepto Communionis: ita vt quamvis resurgens postea à peccato per legitimum Confessionem, aut contritionem, possit iterum communicare.

Alibi supra in Ref. 5.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 1. Ref. 129. & 139. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 102. §. vi. ante medium, à vers. similiter.

Sup. hoc pro Communionem magis late supra in tr. 2. Ref. 14. & in Resolutionib. not. præterire pro confessione & Communionem.
Sup. his in fine huius Ref. & in aliis §§. annot. vltimæ huius Ref.

Sup. hoc Pro Sacro audiendo

ANTONIO
Opera
Tom. 10
E III

illos dies iterum ritè, & sanctè communicare; non teneatur: quia iam exhibuit actum præceptum ab Ecclesia, iuxta dicta à nobis *tract. præcedenti* cum multis, *disp. 10. dub. 8.* vbi diximus cum Azorio *lib. 7. cap. 4. quest. 12.* impleri illud præceptum Ecclesiasticum ab eo, qui excommunicatus, vel alia Censura innodatus communicat, etiamsi aliàs peccet contra ius diuinum, accedendo, indignè; & contra ius Ecclesiasticum, accens excommunicatus à Communionem. Quorum omnium ratio non potest esse alia, nisi quia per illum actum ab extrinseco illicitum, & secundum se non illicitum, sit opus illud, quod ab Ecclesia præcipitur: Ergo potiori ratione in nostro casu. Quæ pars affirmatiua mihi placet: & ex eius fundamento patet ad argumentum pro parte negatiua: quamuis enim eadem Ecclesia, quæ præcipit auditionem Missæ, non præcipiat, nec permittat, vt in Sacris communicemus cum excommunicato non tolerato, & quod audiamus Sacrum à degradato, & deposito; tamen actum ipsum audiendi Missam secundum se non prohibet, sed præcipit; sicut præcipit actum communicandi in Paschate: Et illa substantia actus iam exhibetur ab audiente Missam, quamuis ex circumstantiis sit peccatum: sicut ex circumstantiis est peccatum communicare in peccato, & cum excommunicatione, vt dictum est. Ex quo inferitur etiam, Eum, qui excommunicatus audit Missam in die festo; quantumvis peccet sic audiendo, si tempore adhuc opportuno eodem die absoluat ab excommunicatione; non teneri iterum Missam audire, postquam iam est absolutus; quia impleuit præceptum etiam excommunicatus: sicut diximus, impleuisse eum, qui excommunicatus communicauit in Paschate. Et hæc omnia docet Dicastillus *vbi supra*, & hunc casum asserit in terminis tractatum fuisse.

2. Sed ego, pace Viri doctissimi, & amicissimi, puto ab omnibus fuisse pertractatum: nam Doctores asserentes, non posse à supradictis Missam audiri, loquuntur quoad impletionem præcepti: nam illam quæstionem pertractant in ordine ad præceptum de Missa audienda; & sententiæ negatiuæ adhaerent; vt patet ex Egidio Trullench. *in Decalogo tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 6. n. 1.* vbi sic asserit: Regulariter loquendo, à quolibet Sacerdote Missa audiri potest, non solum validè, sed etiam licitè, modò non adsit aliqua prohibitio. Ratio est, quia Ecclesia simpliciter obligat ad Missam: ergo præceptum adimpletur cuiuscumque veri Sacerdotis non prohibiti, si Missa audiat; secus autem si prohibitus sit, vt sunt excommunicati, suspensi, interditi vitandi: Ita ille, & ego.

3. Notandum est hic, quod licet plures Auctores asserant, excusari ab auditione Missæ eos qui non habent alium Sacerdotem, quam publicè concubinarium: vnde Nauarrus, *cap. 15. n. 78. & seqq.* dicit, non esse licitum audire Missam à concubinario, quicquid tamen sit de iure antiquo, tamen post Concilium Constantiense nemo excusatur hoc titulo delicti Sacerdotis, nisi quando Sacerdos est nominatim excommunicatus, & denunciatus, vel publicus Clerici percussor. Ita Valentia, *tom. 4. disp. 6. quest. 10. punct. 5.* Sorus *in 4. disp. 13. quest. 1. art. 9.* & alij.

4. Sed si aliquis obiter hic querat, an satisficiat Missæ præcepto, qui inseruiens Missæ, aliquando recedit à Sacrificio? respondeo, qui inde recedunt, tanquam ministri: vt aliquid necessarium Missæ deferant, puta vinum, aut Hostiam, aut thus, conferi præsentem, & satisficere; neque enim abesse censetur, qui eidem Sacrificio inseruit. Bonacina *Tom. 11.*

vetò limitat, modò non recedant ab Ecclesia; si enim recedant, non dicuntur interesse Missæ corporaliter, atque ad eò nec præcepto satisficere; nisi fortè breui tempore absint. Quæ limitatio probabilis, sed non videtur omninò necessaria; nec enim ille censetur præsens Missæ ex eo præcisè, quod sit in Ecclesia; in qua sæpè sunt, & possunt esse, qui non censentur corporaliter præsentem Missæ, vt patet; maxime in magnis Ecclesiis, vt in Cathedralibus, sed tunc censetur quis præsens, quia seruit in eo, & cooperatur Missæ, quod potest præstare etiam extra Ecclesiam. Et ita hanc sententiam tenet Dicastillus *loco citato, dub. 3. n. 43.* qui n. 59. probabiliter nominatim contra me tenet satisficere præcepto Missæ, qui illam audit per fenestram, interposita platea.

in Resol. 23. cursum prope finè, verè nam si quis.

Sup. hoc cù eodem Dicastillo in Resol. 17. & 18.

RESOL. XVI.

An licitum sit à Ministro existente in peccato mortali petere celebrationem Missæ, vt quis satisficiat præcepto illam audiendi, vel sumendi Eucharistiæ in tempore Paschatis?

Et an hoc intelligatur, sine si Minister sit paratus ad ministrandum, sine non; sine sit men Parochus & Pastor, sine non; modo ad sit necessitas, vel iusta & rationabilis causa, & mea vtilitas?

Et in textu huius resolutionis adducuntur aliqui diuersi casus pro praxi supradictarum quæstionum. Ex part. 10. tract. 11. & Misc. 1. Resol. 63.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Ioannes Viggers *in 3. part. D. Thoma, quest. 64. art. 6. dub. unico, n. 38.* vbi sic ait: Non videtur tamen sufficiens ratio exigendi celebrationem Missæ à Sacerdote publico peccatore, qui non est Parochus, neque alioquin paratus ad celebrandum, eo tantum nomine, vt quis non careat Missa die Dominico, quia reuerentia tanti Sacrificij & charitas proximi, videntur hic præponderare isti necessitati ex Ecclesiæ præcepto dumtaxat prouenienti, quod ex minoribus causis sæpius cessat obligare, præsertim, cum priuata obligatione, & simul cum affectu audiendi Sacrum, possit quis in tali consequi fructum, quem aliàs, audiendo Sacrum, consequeretur similiter, neque sufficiens ratio videtur exigendi Sacramentum Pœnitentiæ à tali Ministro, vt possim communicare in Paschate, si alia non ad sit necessitas. Ita ille, cui adde Sorus *in 4. disp. 1. quest. 5. art. 6.* Valentiam *tom. 4. disp. 3. quest. 5. punct. 3.* & alios.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 3. Resol. 44. & lege ceteras Res. assignatas in annot. §. vlt. huius Resol.

2. Sed non minus probabiliter affirmatiua sententiæ ego adhaereo cum Granado *in 3. part. Contr. 3. tract. 5. disp. vlt. num. 7.* Hurtado de Sacram. *in gener. disp. 4. difficult. 12.* & Lessio *in 3. part. quest. 64. art. 6. dub. 2. n. 13.* vbi docet, quod si alterius Ministri non sit copia, in multis casibus licet à peccatore Ministro Sacramenta suscipere, & etiam petere, inducendo non paratum. Primò, in extrema, vel graui necessitate Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ vnctionis, Secundo, quando vrget præceptum Ecclesiasticum ad audiendam Missam, potest illum inducere ad celebrandum, modò sine scandalo possit celebrare. Tertio, si vrget præceptum Ecclesiasticum Communionis. Quarto, si magna aliqua vtilitas Cõfessionis, aut Communionis inuitet, quæ alioquin multum esset differenda. Colligitur ex D. Augustino, *epist. 15. ad Publicolam*, vbi ait, Licet esse exigere iuramentum ab eo, quem scio iuraturum per falsos Deos ad confirmandos contractus, quando aliter horum fides haberi nequit. Talis enim non se fecit peccato mali illius iuramenti, sed bono pacto seruandi

Sup. hæc seqq. in variis Resolutionibus. co. 1. & huius to. 2. & in omnibus illorū tractatibus pro receptione Sacramentorum, quæ in eis continentur.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 1. Resol. §. 14. ad medium, & in alio vers. eius scõducæ annot.

Sup. hoc late in Resol. præcedenti.

Sup. conten- to in hoc §. vlt. ad omne, annot. seq. infra in Resol. 24. §. Nota, & seq. pro parte illor.

seruandi fidem. Ratio est, quia ego peto id quod valde bonum est, quodque ipse mihi licite potest præstare (potest enim contritionem concipere); ergo non teneor cum tanto meo incommodo abstinere à fructu spirituali, ne ipse peccet. Confirmatur, quia si ob incommodum temporale possum exigere iuramentum ab infideli per falsos Deos iuratorio, & petere mutuum ab usurario, quem scio usuras exacturum: multò magis ob tantum commodum spirituale possum petere sacramentum à ministro peccatore. Dices: Tu istum Ministrum scandalizas, nam das occasionem ruinæ. Respondeo, esse scandalum passivum, quod non teneor cum tanto meo incommodo vitare. Ita Lessius.

Sup. hoc in Ref. 3. not. vltimæ huius Ref.

ANTONIO
Opera
Tom. I
E III

3. Verùm Caietanus, Sotus, Sà, & alij absolute dicunt licitum esse, petere, aut recipere à proprio Parocho Sacramentum: dummodo non petatur, vt malè administrer. Probant, quia ex officio tenetur dare Sacramentum: ergo subditus habet ius ab eo petendi, & non tenetur euitare damnum spirituale Ministri sui, cum detrimento proprio, & carentia vtilitatis maximæ, quæ illi prouenit à Sacramentis, quocumque tempore recipiantur: Melius loquitur Lessius, & alij, scilicet, attendendum esse, an sit alius minister bonus, à quo sine magna incommoditate possum recipere illud Sacramentum: tunc enim caritas obligat ad petendum Sacramentum à bono ministro, vt sic euitetur peccatum mortale proximi Prælati, qui malè administraturus esset. Si verò non sit alius minister bonus, licitum est, secundum Henriquez, compellere Parochum in Festis præcipuis, & Iubilæo, vt conferat Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ: immò addit Suarez, moraliter loquendo sufficere generalem vtilitatem, quæ ex Sacramentis percipitur, vt petere liceat Sacramentum à proprio Pastore, licet malè sit ministraturus, dummodo alius desit, vt dicebam: hæc enim est magna vtilitas spiritualis, propter quam permitti potest peccatum Parochi, cum sæpe peccata permittantur propter temporalia emolumenta. Deinde si prædictus malus Minister non sit proprius Parochus, aut Pastor, sit tamen preparatus ad Sacramenta ministranda, v. g. quia ipse se offert, vel in loco publico excipit Confessiones, & ministrat: Eucharistiam prædicti Authores sentiunt, licet ab illo petere, aut recipere Sacramentum, perinde ac si esset proprius Parochus: quia verè id non est cooperari peccato ministri, aut illum inducere ad peccandum, cum ipse iam se velut paratus offerat ad illud peccatum committendum. Tunc autem non obligat caritas, vt non accedam ad Sacramentum, & amittam vtilitatem inde mihi prouenientem. Semper autem aduertendum est, debere sciipientem accedere ad alium ministrum bonum, si sine difficultate magna inueniatur; quamvis Sotus dicat, non esse peccatum mortale tunc accedere ad malum Ministrum, nisi fortè ad sit graue scandalum. Et hæc omnia docet Granadus loc. cit.

Sup. contento in hoc §. in tom. 1. tr. 1. in Ref. 18. §. 1. & in Ref. 20. & 21. & ibi in tr. 1. Ref. 44. & supra in fine §. 1. huius Ref. & lege etià eius §. penul. & in tom. 7. tr. 5. Ref. 54. §. 2. ad med.

4. Dicendum est itaque absolute, quod quando Minister est indignus, seu impeditus, eo solum quia est in peccato mortali, possum ab eo petere Sacramentum, etiam si sciam ministraturum in peccato mortali, siue paratus sit ad illa ministranda, siue non; siue sit meus Parochus, siue non; modo ad sit necessitas, vel iusta, & rationabilis mea vtilitas, verbi gratia, impletio præcepti; vel mihi vtile est non multum differre usum illorum Sacramentorum: modò etiam non possum aliquem alium æquè mihi vtilem inuenire. Vide Præpositum in 3. part. quæst. 64. art. 6. dub. 2. & Coninch, dub. 2. Suarez disputat. 28. sect. 1. Caspensem in Curs. Theolog. tom. 2. tractat. 2. 1. disput. 5. sect. 4. Castrom Palaum tom. 4. tractat. 18.

puell. vltim. num. 11. Trullench. de Sacrament. lib. 1. cap. 3. dub. 4. & alios penes ipsos.

RESOL. XVII.

An qui audiat Missam à fenestra domus sue impleret præceptum?
Et an si quis audiat Missam stando extra Ecclesiam in eius atrio, seu Cimiterio, satisfaciat præcepto? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 154.

§. 1. Hæc Panormi ad sunt domus è regione Diœcesis scholarum piarum, ex quarum fenestris quætuor Missam audire, Queritur an satisfaciat præcepto? De hoc casu olim interrogatus fui ab excellentissimo Principe Domino meo amantissimo Marchione Hieracensi; & negatiuè respondi, nullo authoritate Filliucij tom. 1. tract. 5. cap. 7. n. 209. vbi ait: Qui domi è regione, verbi gratia, fenestris, vel portæ Ecclesiæ Missam audit, vel videt, non dicitur moraliter præsens, ideo nec satisfaciat. Sic ille. Et hanc sententiam à fortiori docet Laurentius de Prætel. in addit. ad dub. Regul. ver. Indulgentiæ, n. 20.

2. Non desinam tamen hic adnotare quod dicitur Gordonum docere, quod si quis audiat Missam stando extra Ecclesiam, satisfaciat præcepto; hæc enim ait in Theologia Morali, tom. 2. lib. 6. quæst. 7. cap. 2. §. 3. n. 12. Debet auditurus Missam esse corpore præsens, ita nempe, vt possit vtrunque cogitare quid agat, & in qua Missæ parte veritus Sacerdos celebrans, & dummodo hæc seruetur, satis est, etiam si sit post Altare, vel extra Ecclesiam, sic enim moraliter modo, immò & physice dici potest de numero eorum, qui in Canone dicuntur circumstantes. Ita ille, sed in casu nostro non est recedendum à negatiua sententia, nec doctrina Gordoni applicari potest, quia explicandus est in casu quo quis esset extra Ecclesiam in eius atrio, seu cimiterio.

RESOL. XVIII.

An qui audiat Missam à fenestra domus sue, adimpleat præceptum?
Et docetur existentes post parietem Ecclesiæ, & Missam audientes, satisfacere præcepto.
Et quamuis Missa dicatur in Atrijs valde remotis, vel alta Turri, & esset priuata, an verò dicatur præsens illi, ac prouide satisfacere præcepto, quamuis nec Sacerdotem videat, nec audiat? Ex p. 10. tr. 4. & Misc. 4. Ref. 49. alias 47.

§. 1. Negatiuam sententiam olim docuit cum Filliucio, Trullench, Elcobar, & alij, non puto tamen improbabilem affirmatiuam, quam tuetur Cardinalis Lugo, dummodo via publica non sit tam lata. Et ipse exemplificat suam opinionem in casu quo via non sit plusquam triginta passus. Sed magis amplè loquitur Dicastillo de Sacrament. tom. 1. tractat. 5. disput. 5. dub. 4. num. 59. vbi sic ait: Aduertendum est aliquos existimare, non satisfaci præcepto, si quis audiat Missam è fenestra domus, quando celebratur in Ecclesia è regione existente. Ita Filliucius, tom. 1. tractat. 5. capit. 7. num. 209. & ex illo Diana 4. part. tract. 4. resolut. 154. vbi refert Portellum. Rationem reddunt, quia ille non videt, nec audit Sacerdotem, nec Sacerdos videt, nec auditur, quod deficit illi præsentia, vt sit moralis. Ille alij dicunt, quod potest dare testimonium oculatum, quod

ibi celebraretur, & omnia peracta fuerint, non minus quam si esset in Ecclesia, vel fortasse melius, quam si fuisset in Cæmeterio (cum tamen ex Cæmeterio sufficere supponat ibi Diana in fine.) Hoc totum non potest fieri sine illa præsentia morali requisita. Nec video cur, verbi gratia, quis ex fenestra suæ domus vergente ad forum, etiam interposita satis ampla platea censetur præsens moraliter, & sectator Tauriludij Hispanici, vt incurat censuram Sacerdos siue Sæcularis, siue Regulatis, quando vigeat ea lex, poena, & non censetur eadem, aut longè propinquior distantia sufficiens, vt censetur præsens celebrationi Missæ. Quod amplius confirmo, & declaro. Nam ea præsentia in Missa censeri debet iuxta communionem hominum ætimationem, vt patet: talis autem censetur etiam longinquior, ergo etiam illa. Subsumptum probo multis centenis, imò millibus hominum ita consentibus. Veniebam ego olim in Classe treremium, in comitatu Augustissimi Imperatricis Mariæ, tunc Reginæ Vngariæ: celebratur in litore, maxime diebus præceptus: nemo timoratus ibi non assistebat ex sua treremi, quando valde procul celebrabatur, duplo magis procul, aut sextuplo, quam sit distantia, de qua agimus in nostro casu, & omnes celebrabant se præsentem Missæ, eo ipso quod in tali loco essent, vnde aliqua ratione possent cognoscere quid ageretur. Ideo mihi placet Gordonus Theolog. Moral. tom. 2. lib. 6. quest. 7. cap. 2. num. 12. qui putat sufficere, si quis sit corpore præsens, vbi possit cognoscere quid agatur, etiam si sit extra Ecclesiam. Legatur Lugo supra num. 2. 1. vbi idipsum docet, nisi sit nimia fenestra distantia, ob maximam quandam plateam; sed hoc prudentis iudicio committendum est. Huc vsque Dicastillus, cuius sententiam explicari potest in domo Illustrissimi Marchionis del Bufalo Domini mei amantissimi sita hic Romæ in Platea Diui Petri: nam si aliquis ex aliqua fenestra dictæ domus vellet audire Missam, quæ dicitur in Altari Ecclesiæ Diui Petri, certè quidem non satisfaceret præcepto; quia distantia esse nimis magna: secus autem dicendum foret, si aliqui ex fenestra eiusdem domus vellet audire Missam quam Sacerdos celebraret in Ecclesia S. Catharinæ, Confraternitatis Sanctissimi Sacramenti Diui Petri: ego putarem, stante opinione Dicastilli, Cardinalis Lugo, & aliorum, quod satisfaceret præcepto: nam fenestra illa non distaret nimis ab Ecclesia, ita vt impediret moralem præsentiam necessariam pro Missa audienda. Et ita hanc sententiam, præter Doctores citatos, tenet etiam Garcias in sum. Theol. Mor. tr. 4. diff. 9. num. 2. & Leandrus de præcept. Eccles. tr. 2. disp. 1. §. 103. & vt probabiliter etiam admittit Pellizzarius in Man. Regul. tom. 1. tr. 5. cap. 5. sect. 2. n. 45.

2. Nota hic obiter, Leandrum vbi supra, quest. 105. & 106. docere, existentem post parietem Ecclesiæ, & Missam audientes, satisfacere præcepto: Et si dicatur Missa in alta Turri, & ipsi foris existant, dummodo tamen aliquo signo, aut quouis alio modo cognoscant quid Sacerdos in Missa agat. Et idèd in quest. 107. contra Cardinalem de Lugo putat, quod si aliquis in Basilica Diui Petri audiat Missam, quæ dicitur in aliqua Capella, non vidèdo quid Sacerdos agat, si coniungeretur multitudini quæ esset præsens moraliter Missæ, & efficeretur pars illius, ita vt esset verum dicere, esse de numero eorum, de quibus in Canone Missæ dicitur: Et omnium circumstantium, tunc reuerè, quantumvis Missa diceretur in Altari valde remoto, & esset priuata, verè diceretur moraliter præsens illi, ac proinde satisfacere, quamuis nec Sacerdotem videret, nec audiret; quia sufficeret ei esse partem multitudinis, quæ moraliter est præsens;

Tom. II,

surgere, genuflectere, ac peccatus tundere cum aliis, &c. Et hæc ex mente Leandri dicta esse volo.

RESOL. XIX.

An quando accidit Festum Annũciationis B. Virginis in die Parasceses, sit Missa illius diei audienda sub reatu peccati mortalis. Et an Missa illius diei non sit Missa, neque propriè Sacrificium, cum non sit noua Hostia consecratio? Ex p. 2. tr. 14. Ref. 62.

§. 1. Sententiam affirmatiuam docet Nugnus tom. 1. in 3. part. quest. 83. art. 1. diff. 2. fol. mihi 484. & Valquez tom. 3. in 3. part. disp. 232. cap. 2. num. 18. vbi ait: [Festum sexta in Parasceses Missam à nullo Sacerdote celebrari posse, ab hoc tamen non tollitur, quin eo die si festum aliquod consuetum ab Ecclesia seruari incidat, totus populus interesse debeat illi officio, in quo Sacramentum præsanctificatum consumitur, ex vniuersali præcepto audiendi Missam, siquidem illud loco Missæ haberi potest. Per officium autem cui populus interesse debet, intelligi non passionem, neque cæteras orationes, quæ post illam, antequam Sacramentum ex suo loco in Altare deferatur, dicuntur: sed illud tantum, quod extracto Sacramento; & in Altari posito à Sacerdote celebratur.] Hæc Valquez.

2. Sed aduersus illum contrariam sententiam ego semper tenui, quam docet ex nostris P. Naldus in sum. ver. Missa, n. 20. & P. Molfesius in sum. tom. 1. tr. 3. c. 17. n. 40. Ratio est, quia Missa illius diei non est Missa, neque propriè est Sacrificium, cum non ad sit noua Hostia consecratio, vt probat, contra Nugnum vbi supra, Franciscus Suarez tom. 3. in 3. part. disput. 75. sect. 4. Bellarmin. tom. 1. lib. 4. de Eucharistia, cap. 22. Sebastianus Perceus in tr. de sacrif. Missæ, cap. 14. Bonacina de Sacram. disp. 4. quest. ult. punct. 2. num. 3. Hentiquez in sum. lib. 9. c. 9. n. 6. Ledelma in sum. tom. 1. cap. 19. conclus. 5. fol. mihi 123. Scorzia de sacrif. Missæ, lib. 1. cap. 5. ad 3. ang. secundæ opinionis, qui citat Richardum, Maiorem, Gabrielem, & alios.

3. Ad argumentum Valquez possit aliquis respondere, fideles ex vi præcepti Ecclesiastici teneri audire tantum Missam, quod est præceptum de re indiuidua, & non omne id quod succedit loco Missæ, vel partem Missæ. Et post hæc scripta, inueni Sancium in select. disp. 32. n. 13. & Gauantum in comment. ad Rubr. Missæ, p. 3. tit. 29. n. 24. docere hæc posterio rem sententiam, & ita declarasse Sacram. Cardinalium Congregationem sub die 19. Februarij 1622. testatur Gauantus: vnde non est amplius Valquez in posterum audiendus.

RESOL. XX.

An qui audit Missam post Euangelium inclusiue satisfaciat præcepto? Et an quis vnica Missa possit satisfacere pluribus vnica Missam perentibus sine stipendio? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 196.

§. 1. DE hac questione alibi dictum est, nunc vero solum addam Gaspar. Hurradum de sacr. Miss. disp. 5. diff. 1. affirmatiuam sententiam docere, sic enim ait: Omisso Missæ vsque ad Euangelium inclusiue, seu iam dictum, si ab eo iam dicto assistatur vsque in finem, non erit mortalis: quia omisso hæc non videtur attingere grauitatem. Ita ille.

V 3 a. No

Sup. hoc inf. ex doctrina ref. 25. §. ult. ad medium, & verf. Sic enim Feita, & in tom. 1. tr. 4. ref. 175. §. 1. ad med. & in tom. 9. tr. 7. ex Ref. tr. 5. aliqui. post mediu. à verf. Ad dunt.

Sup. hoc inf. in Ref. 25. §. ult. ad med. verf. Sic enim. Feria, & in tom. 9. tr. 7. ex lata doctrina Ref. fol. 111. melius in eius §. His sup. positis, & seqq.

Alibi signa. ter inf. in ac. fol. 25. & in Ref. 21. & 23. &c.

Sup. hoc supra in tr. i. Refol. 33. §. Nota verò à lia. 5. & in Refol. 36. §. Notandum est, & in Ref. 41. §. Item à ver. Alibi etiam.

2. Notandum est etiam hic secundum Hurtado *disput. 4. diff. 25.* ex eo, quod sacrificium Missæ pro pluribus oblatum proficit singulis, ac si pro vno tantum offerretur, credimus vna Missa satisfacere pluribus percipientibus vnam Missam, dummodo ab illis non sit acceptum stipendium, sed gratis multis personis Missa promissa fuerit, quod est valde notandum. Et ratio est, quia non est alia obligatio in Sacerdote, quam applicandi petenti Missam fructum ex opere operato, seu ex institutione Christi, qui non minus obuenit singulis, quam si vnitati applicatur; & non est obligatio applicandi fructum ex opere operantis, nempe orationem; & precum; & aliarum actionum Missæ (qui minus obuenit singulis,) quia qui ea exercet ex malo fine, qua ratione nullum habent fructum, etiam satisfacit petenti Missam. Ita Hurtado ex Agidjo Coninch; sed an probabiliter, iudicent alij: nam hæc opinio multis recentioribus non placet.

RESOL. XXI.

An qui audit Missam post finitum Euangelium, satisficiat præcepto?
Et quid si ab Offertorio vsque ad benedictionem Sacerdotis interfuit?
Et cur si sic docetur quod quis non tenetur Missa interesse, nisi vsque ad missionem, & benedictionem Sacerdotis, & ideo non tenetur audire Euangelium S. Ioannis (sicut in principio Missæ audiuit aliud primum Euangelium. Ex p. 5. tr. 14. & Misc. 2. Ref. 70.

§. 1. **N**egatiuam sententiam docet Mereerus de *Sacram. q. 83. art. 6. dub. 4. notab. 4. n. 3.* Præpositus in 3. part. q. 83. art. 6. dub. 4. n. 205. Villalobos in *sum. tom. 1. tr. 8. diff. 35. n. 2.* & hanc sententiam ita mordicus tenet Turrianus in *selectis diff. p. 2. disput. 31. dub. 28.* vt contrariam temerariam esse existimet.

2. Sed iste auctor, vt sæpius cum tristitia dicere sum coactus, nimis immodeste se gerit in censurandis opinionibus, & sententiis, quæ in scholis doctissima suæ Societatis leguntur passim, eiusdemque Scriptores typis mandantur, nunc improbabilis, nunc temerarias, non scandalosas immeritò vocat. Ideò ad propositum dubium respondendo assero, sententiam tunc esse improbabilem, licet ego negatiuam teneam: vnde non damnarem de mortali, qui Missam post dictum Euangelium audiuit vsque ad finem. Et ita hanc sententiam docet ex eadem Societate Iesv, præter Hurtadum quem citauit

Quæ hic est Ref. antecedens, & in Ref. seq. in princip. & in fine, & recitaret in alia Ref. eius vlt. not.

in 4. part. tractat. 4. resolut. 196. nouissimè Ioannes de Logo de *Sacrament. Eucharist. diff. 22. sect. 1. num. 3.* cui adde Henriquez *lib. 9. cap. 25. num. 7.* Emanuellem Sa correctum *ver. Missæ auditio, num. 2.* Fagundez *pr. 1. lib. 2. cap. 6. num. 7.* Filliucium *tom. 1. tract. 5. cap. 7. num. 201.* Faustum de *Eucharistia, lib. 2. questione 386.* Layman *lib. 4. tractat. 7. cap. 3. num. 3.* vide etiam Patrem Suarez in 3. part. tom. 3. *diff. 88. sectio. 2.* & ratio est, quia Euangelium Diui Ioannis iam est aliquo modo pars Missæ, & alioqui valde probabile est, non teneri fideles audire duo Euangelia in eadem Missa, alterum ipsius Missæ, alterum D. Ioannis, cum non teneatur Missæ interesse, nisi vsque ad dimissionem, vel benedictionem, & ideò audiendo postremum Euangelium D. Ioannis in eodem tempore Missæ ab eodem Ministro, eodemque actu continuato, videtur satis compensari Euangelium in principio omissum, & satisfacere præcepto audiendi Missam, maxime quia non est necesse audire Euangelium proprij, sicut non est

necesse audire Missam proprij diei festi, sed sufficit quæcumque audire. Ita Fagundez. Sed alij ad aliam rationem, quia omisio hæc non videtur contingere grauitatè, ad constituendū peccatū mortale.

3. Non desinat tamen hic adnotare vnum, quod obseruat Layman *vbi supra*, quod tamen non approbo, videlicet Amalarium significare *lib. 3. de Ecclesi. offic. cap. 36.* fideles grauis culpæ damnari non potest si ab Offertorio (vnde principium Missæ sumendum) ad benedictionem Sacerdotis interfuit; & subdit Layman, se nihil contra communem Doctorum sententiam definire, solus dicit, durissimum videri, si hominem qui citra Offertorium ad Missam accessit, peccatū mortali damnemus, quod reliqua neglexit, secluso contemptu, quando quæ principalia in Missæ Officio sunt, attentè audiuit. Ita Layman. Sed tu cogita, quæ talis omisio clarè apparet esse notabilem Missæ partem. Ergo, &c.

RESOL. XXII.

An in auditione Missæ detur parua materia?
Et an si quis non interfuit consecrationi, & Ipsi, vel parti Canonis, licet reliqua omnia Missæ audiat, non satisficiat præcepto? Ex p. 5. tr. 14. Refol. 44.

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè, vt patet per ea quæ docet Coninch de *Sacram. quest. 83. art. 6. dub. 20. num. 285.* vbi sic asserit: Constat obligationem audiendi Missam esse grauem, & consequenter eum peccare mortaliter, qui cessante rationabili causa, aut integram Missam, aut notabilem eius partem omittit, qualem secundum communem sententiam omittit, qui veniet post Euangelium lectum, lecus, si veniet antequam Euangelium legatur, si modo totam reliquam partem audierit, quod si veniet post lectam Epistolam, & exiret statim post Communionem, communiter docent peccaturum mortaliter, & similiter qui exiret ante communionem, quia hæc est notabilis pars. Ita Coninch, cui etiam adde Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 8. diff. 35. num. 2.* vbi sic ait: [La Missa ha de ser entera, como consta del derecho, y assi qualquiera cosa que dexare por culpa, sera pecado, y podra ser venial por poquetad de materia, quando fuere pequena parte la que se dexare, como si se dexasse vno al Epistola inclusa. Assi lo dize Syluestro, San Antonio, Sandoual, y otros, con tal que oyese despues la Missa hasta el cabo: otros estienen hasta el Euangelio. Ita Sotus y aun Nauarro dixo, que el que dexa el Credo, o Ofertorio, o parte à la Missa, cumple el precepto con tal, que después leer, o lea el Euangelio. Mas esse impertinente, que para la Missa importa el Euangelio que se lea à parte hasta licentia in parece que es hasta acaba la Epistola. Lo mismo seria si vno oyese la Missa hasta la Communion, y despues se saliese, lo qual seria peccado venial; con todo es bien que los Curas en las aldeas reprehendan la mala costumbre, que tienen los lebradores. Aduertan aqui los Doctores, que este peccado de materia se ha de entender fuera de lo esencial de la Missa, que si vno faltasse à la consecracion y al consumir no oyria Missa, y si faltasse à alguna parte del Canon, aunque ella fuese menor que el principio de la Missa hasta la Epistola se auria de ser mayor quanto à la culpa.] Itaque. Vide Mereerum de *Sacrament. in 3. part. q. 83. art. 4. dub. 4.* Sed de hac questione ego etiam alibi docui esse materiam paruum si audiatur Missa post Euangelium dictum, &c.

quam sententiam nouissime tenet ac tuctur Io. de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 22. sect. 1. num. 3. qui bene aduertit, frustra exigi à Nauarzo, quod postea per se ipsum Euangelium omisium legat, ea enim lectio priuata patrum refert ad præceptum audiendi Missam.

RESOL. XXIII.

An qui accedit ad audiendum Sacrum, dum Præfatio dicitur, & non sit aliud, teneatur illud audire? Et an peccet mortaliter, qui non assistit consecrationi, licet totam Missam audiat? Et an qui tamen vsque ad consecrationem interesse possit, non censetur adstrictus vsque ad illam assistere, cum in illa parte præceptum de audiendo Sacro nequeat impleri quoad substantiam? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 69.

est alia actio melior & aptior quam sumptio ipsa, vt in ea constituitur ratio Sacrificij, quia Sacrificij in- cruenti ratio consistit in representatione Sacrificij cruenti: hoc autem sumptione ipsa representatur iuxta verba Pauli, Quotiescumque manducabitis, &c. mortem Domini annuntiabitis. Quamuis ergo etiam consecratione representetur, putant adhuc hi Au- ctiores melius sumptione rationem actionis Sacrifi- cij representari: idem totam essentiam in eo consti- tuunt. Hoc supposito; ad difficultatem in titulo Res- olutionis positam, negatiue nominatim contra me respondet amicus noster Pater Auerfa, quest. 11. sect. 19. vbi sic ait: Rursus non esset censenda modi- ca pars Missæ, illa in qua consistit substantia Sacri- ficij: Quare si quis non adesset consecrationi, & sumptioni, quamuis adesset de reliquo toti Missæ, non satisfaceret præcepto. Qui verò deesset tantum consecrationi, vel tantum sumptioni, satisfaceret præcepto, admittit Lugo, disp. 22. num. 4. eo quia sub opinione manet, in qua ex his actionibus con- sistat essentialiter Sacrificium. Adhaeret Diana part. 5. tr. 13. res. 61. Sed potius non videtur satisfacere tum quia, vt putamus, vtraque est de substantia Sacri- ficij: tum quia, etiam illi qui vel vnam, vel alteram putant esse de essentia Sacrificij, adhuc fatentur, alter- am ita esse de integritate, & necessitate, vt omnino debeat in ipso Sacrificio exerceri: quare sic etiam, qui tenentur audire Missam, ad vtramque assistere de- bent. Ita Auerfa, satis quidem probabiliter.

2. Sed ego non discedo à sententia quam docui, & quam nouissime docet Leandrus de præcept. Ec- clef. tract. 2. disp. 1. quest. 44. quia satis probabile est præfatam sumptionem, nec partialiter adhuc perti- nere ad essentiam Sacrificij vt probat ipsemet Leandrus cum aliis, de Sacrament. tom. 2. tract. 8. disp. 1. quest. 15. Ergo cum aliis omisso huius partis sit eius, & parua, non erit mortalis: vnde ex his apparet vtramque sententiam esse probabilem; itaque appon- nam hic verba Ludouici Caspensis in cursu Theologiæ, tom. 2. tract. 23. disp. 4. sect. 2. num. 16. vbi sic ait: Do- ctiores existimant, eum qui egreditur ab Ecclesia quando Sacerdos vult consecrare, & finita consecra- tione statim regreditur, peccare lethaliter; nec satisfacere præcepto, & addunt idem fortasse esse si ante communionem discederet; quia vel est de sub- stantia, vel maxime pertinens ad perfectionem Sacri- ficij: & hæc sententia quoad priorem partem de absentia tempore consecrationis est valde conformis iis que supra docuimus; videlicet essentiam huius Sacrificij in consecratione consistere: vnde qui non adest tempore consecrationis, præsens non est, neque assistit huic Sacrificio; quia verò sub lite est in quo essentia Sacrificij consistat, an in consecratione, an verò in sumptione, poterit in praxi amplecti vtra- que sententia: dummodo consecratio, & sumptio simul non omittantur. Ita ille, cui etiam adde Pel- lizzarium in Man. Regul. tom. 1. tract. 5. cap. 4. sect. 2. num. 52.

3. Nota tamen satisfacere præcepto audiendi Missam, qui tempore non solum sumptionis, sed etiam consecrationis ingrederetur Sacristiam verbi gratia ad afferendum aliquid necessarium, vt me cita- to docet Leandrus vbi supra, quest. 45. qui etiam, quest. 46. extendit hoc, etiam si quis exiret extra Ec- clesiam ad faciendum, vel deferendum aliquid ad Missam necessarium. Vnde non deseram hic appo- nere verba Patris Dicastilli de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 3. num. 42. vbi sic ait: Quæri potest, an satisfaciatur Missæ præcepto, qui inseruiens Missæ ali- quando recedit à Sacrificio? Respondo, qui inde recedunt, tanquam ministri, vt aliquid necessarium

vt. huius Ref. & in tr. 9. tr. 7. Ref. 111. §. Alii. qui.

Sup. hoc su- pra in Ref. 22. eusdem paulo post initium, vers. & similiter.

Sup. hoc in fine §. seq. & in Ref. not. seq.

Quæ nunc sequetur. & supra in tr. 11. Ref. 55. à fin. 2. vsque ad §. vlt. & eusdem recitatio in- fra in fine §. Sed Ref. 27.

Sup. hoc in Ref. seq. & in Ref. præterita in dubia h. vlt. §. 1.

Sup. hoc prope finem §. præteriti, vers. Qui vero.

Sup. con- tento in hoc, & seq. §. su- pra in Ro. fol. 15. §. vlt. tim. à priua- cipio, & in- fra in Ref. seq. prope finem. vers. Nam si quis,

RESOL. XXIV.

An qui adest præsens, & audit totam Missam, dampno tempore consumptionis Sacrificij adimpleat præceptum? Et Resolutio huius questionis pendet ex illa, an consum- ptio sit de substantia Sacrificij Missæ? Et inferitur eum, qui de Ecclesia egreditur, quando Sa- cerdos vnus consecrare, & finita consecratione statim regreditur, peccare lethaliter, nec satisfacere præ- cepto? Et quid dicendum est de eo, qui tempore non solum sum- ptionis, sed etiam consecrationis ingrederetur Sacri- stiam ad afferendum aliquid necessarium, an satisfaci- at præcepto de audienda Missa in die festo? Et quid etiam, si quis exiret extra Ecclesiam ad fa- ciendum, vel deferendum aliquid ad Missam neces- sarium? Ex part. 10. tract. 14. & Misc. 4. Ref. 48. alias 46.

§. 1. Solutio huius difficultatis pendet ex alia, nempe an consumptio sit de substantia Sacri- ficij Missæ. Et affirmatiue respondent aliqui. Probatur, quia ad rationem Sacrificij requiritur aliqua immu- tatio in Christo, qui est res oblata, nulli autem ali- j actioni Missæ videtur posse tribui ratio immutationis, nisi sumptioni, per quam aliqua ratione Christus im- mutatur; imò etiam si quis velit ad rationem actio- nis Sacrificij Missæ, quia inuentum Sacrificium est, nullam requirit in Christo immutationem, nulla

Missæ deferant, puta vinum, aut thius, cenferi præfentes. & satisfacere; neque enim abesse cenferur, qui eidem Sacrificio inferuit. Limitat verò Bonacina modò non recedant ab Ecclesiâ; si enim recedant, non dicuntur interesse Missæ corporaliter; atque aded nec præcepto satisfacere, nisi forte breui tempore adfint. Quæ limitatio probabilis est; sed non videtur omninò necessaria; nec enim ille cenferur præfens Missæ ex eo præcise, quòd sit in Ecclesiâ, in qua sæpe sunt, & possunt esse, qui non cenferunt corporaliter præfentes Missæ, vt patet; & maximè in magnis Ecclesiis; vt in Cathedralibus; sed tunc cenferur quis præfens, qui feruit in eo, & cooperatur Missæ; quòd potest præstare etiam extra Ecclesiam. Ita Dicastillus.

4. Sed opinionem negatiuam, præter Fagundez, Bonacinâ, & Trullench docet Castrus Palauus, tom. 4. tr. 22. punct. 16. n. 7. quia nescio quâ ratione cenferi posses præfens Sacrificio; quantumvis ob illius causam recesseris; non enim præsentia moralis cum absentia moralis consistere potest. Qui autem à Templo recedit etiam occasione deferendi Sacrificio necessaria; absolute absens est, non solum physice, sed moraliter à Sacrificio; non igitur illi præfens esse potest. Verum his non obstantibus; sententiam Dicastilli, & Leandri puto esse probabilem.

RESOL XXV.

An si quis adesset præfens tempore consecrationis, satisfaceret præcepto Missæ?
 Et quid, si quæ voluntarie, & sine necessitate exeat ante consecrationem, & vtraque facta redeat, an censetur omisisse partem notabilem, ita vt non impleat præceptum Missæ?
 Et quid, si omisisset à consecratione inclusiue, vsque ad Pater noster etiam inclusiue?
 Et deducitur, an essentia Sacrificij consistat in consecratione, vel Communione?
 Et an qui venit in medio Missæ vltima, teneatur saltem audire illam partem, quæ restat?
 Sic etiam Feria sexta Hebdomadæ Sanctæ non tenetur quis, adesse Officio illius diei, etiam occurrente Festo?
 Et an qui tempore consecrationis ingressus fuisse Sacrificium, vt offerret aliquid ad Sacrificij cultum necessarium, satisfaciatur præcepto audiendi Missam?
 Et docetur cum satisfacere præcepto audiendi Missam, etiam si in illa audienda voluntariam mentis euagationem, & distractionem haberet?
 Idem est in recitatione Horarum canonicarum? Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 61.

Sup. hoc in Ref. præterita, §. Sed ego, ante mediū, vers. Doctores. Sed lege eā per totam.

Sup. contento in hoc §. supra in Ref. 22. cur. sim prope finem. à vers. à quietia.

Sup. hoc in 1. num. 4. vbi ait. Queritur, an qui non adesset

§. 1. Negatiuam sententiam docet Marchantius in resol. Past. de Sacram. tr. 4. c. 6. quæst. 4. vbi sic ait. Similiter dicit, si quis voluntarie & sine necessitate exeat ante consecrationem; & vtraque facta redeat, cenferi omissam partem notabilem, quia essentialis est sacrificio.
 2. Verum affirmatiuam sententiam docet Hurtado disputat. 5. de sacrificio Missæ, difficul. 1. vbi ita asserit. Omisso partis Missæ à consecratione inclusiue vsque ad Pater noster etiam inclusiue, est mortalis ob dignitatem huius partis, non tamen omisso solius consecrationis, quamuis totius; bene tamen omisso totius consecrationis, & sumptionis, quamuis assistatur intermedio ob dignitatem harum duarum partium. Sic ille.
 3. Sed ego vtramque sententiam amplecti posse puto cum Ioanne de Lugo de Sacram. disp. 22. sect. 1. num. 4. vbi ait. Queritur, an qui non adesset

Missæ tempore consecrationis, & adesset omnibus partibus essentialibus, in qua essentialiter consistit substantia sacrificij, ergo qui tunc non adesset, non adesset oblationi sacrificij. Respondeo loquendo propter intrinsicam esse dicendum, quia tamen sub opinione est, an essentia sacrificij consistat in consecratione, vel communionem, vt supra vidimus, & potest in praxi amplecti hanc, vel illam sententiam; si tamen esset consecrationis, & communionis tempore, non satisfacisset præcepto. Ita Lugo, vbi etiam n. 6. querit, an qui non potest Missam integram audire, quia venit, v. g. in medio Missæ vltimæ, teneatur saltem audire illam partem quæ restat; & post citatam mentem sententiam affirmantem ipse cenferi distinguendum, vel aliquis potest adesse consecrationi, vel non si potest, credo quòd teneatur illi adesse, quia illa est pars principalis, & reliqua pertinent ad eius complementum; si verò peracta sit consecratio, non tenetur reliquæ parti adesse; sic enim feria sexta Hebdomadæ sanctæ non tenetur adesse officio illius diei, etiam occurrente festo, quia deest consecratio; sed illi, qui veniunt peracta consecratione, solum adesse communioni, & orationibus, quibus etiam adesse potestatem tenent; si verò peracta sit consecratio, non tenetur illi parti, quàm illa feria sexta, vtraque enim communio fit à Sacerdote vt ministro publico, & nomine Ecclesiæ, vt vidimus in superioribus. Vnde probabiliter infero qui nullo modo potest adesse tempore consecrationis, licet potest adesse omnibus aliis partibus, non obligari ad eas audiendas. Ratio à priori est, quia adesse Missæ, vt vidimus, non est solum cooperari esse, sed offerre sacrificium simul cum Sacerdote offerente; qui autem non adesset tempore consecrationis, non offerit sacrificium illud, nisi generali ratione, licet omnes alij fideles, ergo non obligatur ad assistendum aliis partibus, sicut in die, nec in die Paroeciarum obligatur, propter eandem rationem. dixi tamen, quod nullo modo potest adesse, nā si quis eo tempore ingressus fuisse sacrificium, vt offerret aliquid ad sacrificij cultum necessarium, ille aliquo modo dicitur adesse esse consecrationi, & facere vnum corpus, cum illis qui assistunt. Hæc omnia P. Lugo, satis quidè probabiliter; qui etiam sect. 2. n. 26. me citato docet cum satisfacere præcepto audiendi Missam, etiam si in illa audienda voluntariam mentis euagationem, & distractionem haberet, quòd idem mecum docet in recitatione Horarum Canonicarum.

RESOL XXVI

An qui audis Missam ab vno Sacerdote à consecratione vsque ad finem, & postea ab alio vsque ad consecrationem, satisfaciatur præcepto?
 Et non est dubium; quòd satisfaciatur, si priorem partem Missæ prius audiat, & posteriorem posteriorem.
 Et an aliquis possit adimplere præceptum audiendi Missam sine graui violatione, si simul tempore audiatur à duobus Sacerdotibus, ab vno à principio Missæ vsque ad consecrationem, ab altero simul tempore à consecratione vsque ad finem?
 Et docetur posse aliquem eodem tempore per Missam audire, & satisfacere præcepto, voto, & penitentia. Idem est, si imponatur à confessorio penitentia audiendi, v. g. duas Missas, quæ penitens potest audire simul tempore à duobus Sacerdotibus? Ex part. 5. tr. 14. & Misc. 2. Ref. 52.

§. 1. Non est dubium, quòd satisfaciatur, si priorem partem Missæ prius audiat, & posteriorem

posteriori. Difficultas est in casu proposito, quando prius ab vno sacerdote audio posteriorem partem, & deinde ab alio priorem, & neminem inueni hunc dubium pertractare, & neminem inueni hunc dubium pertractare, nisi Turrianum in selectis disp. part. 2. disp. 16. dub. 7. ubi obseruat in tali casu non paucos viros doctos existimare, non esse graue peccatum hoc facere, quando non est magna interruptio temporis, quia solum adest hic inuersio temporis, quae non videtur magna deformitas, sicut dicunt Doctores de inuersione ordinis in recitatione Horarum Canoniarum, & dictus Turrianus non audeat damnare hanc sententiam, sed relinquit iudicio Doctorum. Et ego, vt verum fatear, etiam non audeam damnare de peccato mortali sic audientem Missam.

2. Nota tamen hic obiter contra Turrianum nimis quidem audacem in censurandis opinionibus, non esse improbabile, vt ipse putat ubi supra, posse aliquem adimplere praecipuum audiendi Missam sine graui violatione, si simul tempore audiat à duobus Sacerdotibus ab vno à principio Missae vsque ad consecrationem, ab altero simul tempore à consecratione vsque ad finem, quod probabiliter praeter Doctores quos citauimus in part. 2. tract. 17. res. 18. docet ex eadem Societate Hurtadus de Sacrament. tom. 2. de sacrificio Missae, disp. 5. difficult. 4. & Faustus de Euchar. lib. 2. quest. 389. qui etiam docet posse aliquem eodem tempore tres Missas audire, & satisfacere praecipuo, voto, & poenitentiae iniunctae de audiendis tribus Missis. Turrianus verò loco citato negat, quod si imponatur à Confessario poenitentia audiendi, verbi gratia, duas Missas, poenitentem satisfacere, si velit duas Missas simul tempore audire à duobus Sacerdotibus.

RESOL. XXVII.

An qui audit duas partes Missae successiue, diuidendo partes substantiales, satisfaciat praecipuo?

Et docetur non satisfacere praecipuo Confessarij de audiendis Missis duabus, illum, qui simul tempore ambas audiret, quod aliqui etiam asserunt de illo, qui ex voto, vel poenitentia sibi iniuncta tenetur audire tres Missas, aut plures?

Et quaeritur, an essentia Sacrificij consistat in sola consecratione? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 89.

§. 1. Negatiue respondet Raphael Auerfa de Sacram. Euchar. quest. 11. sect. 19. ubi sic ait.

Item animaduertendum est non satisfieri posse audiendo successiue partem vnus Missae, & partem alterius, si in vna parte continetur consecratio, & in alia sumptio, quia sic non assistit quis vni integro sacrificio: nec ex parte vnus, & parte alterius perficitur vnum moraliter sacrificium. Et hoc ita esse videtur, etiam si quis seruato ordine harum partium, prius assistat consecrationi vnus Missae, & postea sumptioni alterius; quia ex iis non constituitur vnum moraliter sacrificium. Multò magis id apparet, quando prius quis assistit sumptioni vnus Missae, & postea consecrationi alterius. Sicut si Sacerdos quis sumeret de corpore, & sanguine Domini consecrato in alia Missa, & deinde consecraret, sed non sumeret, vtique non diceretur ex hac duplici parte conficere vnum integrum sacrificium. In casu autem illo quo alius Sacerdos supplet defectum alicuius, verè est vna Missa, & vnum sacrificium, & omnes assistentes satisfacerent praecipuo: quia haec vnitas non consistit essentialiter in vnitate ministrum, sed in vnitate morali ministerij, dum eadem victima plene, & perfecte sacrificatur per consecrationem & sumptionem. Et inter has duas ordo est de essentia,

Sup. hoc in Res. prae. in Res. seq. 67.

Sup. hoc in Res. seq. & in Res. prae. 67.

quia in hoc consistit ratio huius sacrificij, vt idem Sacramentum prius conficiatur, ac postea consummetur.

2. Bene tamen admitti potest satisfieri, si quis assistat vni Missae quoad totam substantiam sacrificij, id est, à consecratione ad finem, & alteri Missae quoad alias orationes & lectiones, vt ab initio ad partem proximam consecrationi. Et in hoc vnitas & ordo non est de essentia, sed procedit illud exemplum de Horis Canonis. Atque in hoc potissimum sensu loquuti videntur vt plurimum Auctores prioris sententiae, dicunt enim quando peruenit quis ad Ecclesiam proximè ante eleuationem vnus Missae, & consequenter assistat alteri vsque ad eleuationem exclusiue. Sed tamen hoc ipsum non laudatur, nec à veniali culpa excusatur, si absque rationabili causa contingat. Huc vsque Auerfa.

3. Sed licet haec opinio ingeniosa, si tamen Doctores absolute asserunt ad obseruantiam huius praecipui, satis esse integram Missam audire, etsi pars ab vno, & pars ab altero sacerdote audiat, & non distinguunt, an vna pars audienda debeat continere consecrationem & sumptionem, nec ne. Adde quòd aliqui satis probabiliter asserunt essentiam sacrificij consistere in sola consecratione.

4. Nota etiam hic obiter P. Lugo de Sacrament. Eucharist. disp. 2. num. 10. & Turrianum in selectis, part. 2. disp. 16. dub. 7. docere, non satisfacere praecipuo Confessarij de audiendis Missis duabus, illum, qui simul tempore ambas audiret, quod aliqui asserunt, etiam de illo, qui ex voto, vel poenitentia sibi iniuncta tenetur audire plures Missas; sed probabile etiam quoad hoc vltimum contrarium esse, tenet Molfesius in summ. tom. 1. tract. 7. cap. 17. n. 36. Hurtadus de Sacram. Euchar. disp. 5. difficult. 4. & alij. Verum resolutio doctorum dubiorum videtur mihi dependere ex intentione vouentis, vel Confessarij, quae potest esse accommodata ad hoc vt satisfaciat plures Missas simul audiendo, quia reuera percipi sic potest fructus Missarum.

Sup. hoc supra in Res. 24. §. 1. prope finem, & in aliis eius not. Et sup. contento in hoc §. vlt. in Res. praeterea prope finem, & infra in Resol. 25. etiam prope finem, vel si posse, etiam pro voto contento in hoc §. in iisdem locis, & in aliis Res. & §. corum annotationum.

RESOL. XXVIII.

An Petrus satisfaciat praecipuo Missae, qui eodem tempore Sacramentorum duorum Sacerdotum media ex parte audit, nempe Missam vnus Sacerdotis vsque ad consecrationem, & Missam alterius Sacerdotis à consecratione vsque in finem?

Et quòd, si has duas dimidiatas Missas audiat successiue, quamuis non seruet ordinem?

Et an, qui duplicem Missam audire tenetur, possit eas simul audire, dum ea in duplici Altari simul celebrantur? Ex part. 2. tr. 17. & Misc. Ref. 18.

§. 1. Respondeo hoc successiue fieri posse, vt si quis veniens ad Ecclesiam tempore eleuationis Missae reliquum illius audiat, postea partem alterius vsque ad eleuationem. Sic Nauar. cap. 21. n. 2. Emanuel Sa. ver. Missae auditio, n. 2. Sorus in 4. disp. 13. quest. 2. art. 1. Henriquez lib. 9. cap. 25. n. 8. Barthol. ab Angelo de Missa, §. 782. & alij communiter, qui asserunt hoc facere, solum esse peccatum veniale, sine iusta causa.

2. Tota ergo difficultas est, an hoc sit licitum in eodem tempore. Negat Reginaldus rom. 2. lib. 19. cap. 2. quest. 3. num. 26. ubi ait. Caterum videtur omnino tenendum, Missae auditionem non integrari sufficienter per duas medietates, quando quis vniam medietatem audit ab vno sacerdote, qui Missam incipit, & eodem tempore alteram medietatem, ab altero sacerdote, qui est in medio Missae, nam consuetudo in

Sup. hoc supra in Res. 26. §. 1. & in Res. 27. §. principio.

Sup. hoc in Res. seq. & in Res. 1. post seq. Et qui dem. & §. Relinquendo, vsque in finem. Sed lege eam per totam; & su-

Præf. Ref. in §. 26. §. 2. in principio.

in contrarium, ostendit, aliam fuisse mentem Ecclesiæ præcipientis Missæ auditionem. Id quod indicaverit verba c. *Missæ speciali ordine*; inter partes verò, quæ simul sunt, non servatur ordo.

3. Sed hæc ratio Reginaldi mihi non placet, nam illud verbum, *speciali ordine*, non videtur construendum cum verbo *audire*, sed cum verbo *præcipimus*, ita ut sensus sit, speciali ordinatione, seu lege præcipimus Missas audire. Sed audiamus Nugnum 2. 1. in 3. part. *quæst. 83. art. 6. ad 3.* melius in hac re philosophantem, asserit enim, Actio audiendi Missam cum sit successiva, habens veras partes, impossibile est, quòd sit simul, atque ad eò quando aliquis audit simul duas Missas secundum differentes partes, non possunt illæ duæ partes reputari, tanquam partes eiusdem Missæ, etiam, moraliter loquendo, ut reputantur, quando audiuntur in diversis temporibus; sed ambæ simul sumptæ reputantur tanquam vnica pars tantum; & ideo nullo modo potest dici, quòd ille audiat integram Missam; quemadmodum si aliquis homo haberet intellectum angelicum, ita vt posset attendere ad primum versum horæ canonicæ recitando illum, & ad secundum, qui recitaretur ab alio socio, & hoc modo recitaret totam horam canonicam, res certissima est quòd non adimpleret præceptum, licet adimpleretur recitando vnum versum, & audiendo alterum recto ordine. Hæc Nugnum, quem sequitur Coninch. *de Sacrament. in 3. part. quæst. 73. art. 6. dub. 2. n. 288.* Suarez, & alij.

4. Sed non pauci contrarium tenent sententiam, quam probabilem vocat ex nostris Molfes. *in sum. tom. 1. tract. 3. cap. 17. n. 36. in fine*, nec destituta videtur ratione; nam Ecclesia non præcipit, vt Missa audiat ab vno Sacerdote, sed simpliciter præcipit Missam audire: duæ autem medietates Missæ constitunt vnam Missam, & quamuis Missa debeat audiri secundum suum ordinem, tamen hoc non est de necessitate præcepti, sicut alibi diximus de illo, qui horas canonicas recitat non servato ordine, quem non peccare mortaliter probauimus. Et ideo Io. Azor. *part. 1. lib. 7. cap. 3. quæst. 5* dixit, quòd si vera est illa opinio communiter recepta, & etiam ab ipso, nempe posse aliquem satisfacere præcepto Missæ, si in diversis temporibus audiat partem Missæ ab vno Sacerdote, & partem ab altero, erit etiam vera altera opinio, quæ concedit posse hoc fieri in eodem tempore. Nam quod pertinet, ait Azorius, ad attentionem, potest ad vtrumque animum intendere. Adducunt aliqui pro hac firmata opinione, id quod notat Io. Maior *in 4. disp. 12. quæst. 8. dub. 1.* Ledesma *in sum. tom. 1. de sacram. Eucharist. cap. 27.* & Sanchez *in Decal. lib. 1. cap. 14. n. 12.* cum Scortia *de sacrificio Missæ lib. 2. cap. 20. n. 10.* nempe, qui duplicem Missam audire tenetur, posse eas simul audire, dum ex in duplici altari simul celebrantur. Hæc apud auctores circa præsentem quæstionem inveni. Non reticent tamen Reuerendissimum D. Franciscum de la Riba, Vicarium Generalem in hoc Archiepiscopatu Panormitano, virum prudentia, morum probitate, ac doctrina celeberrimum, de hac quæstione à me consultum, affirmatiuè respondisse.

RESOL. XXIX.

An quis satisfaciat præcepto, si simul audiat Missam à duobus Sacerdotibus, ab vno ab initio vsque ad consecrationem, & ab alio à consecratione vsque ad finem?

Et an quis possit breuissimo temporis interstitio, & intra duo minuta Missam audire, si in quatuor vel decem v. g. Altaribus varia Missæ proportionata amero-

ritate, sic celebrentur?

Et an quis possit eodè tempore tres Missas, quæ à tribus Sacerdotibus celebrantur, audire & satisfacere penitentia iniuncta à confessorio audiendæ tres Missas. Idem est de illo, qui ex vi præcepti, voti, & penitentia obligatur audire tres Missas? Ex part. 10. tit. 15. de Milc. 5. Ref. 3.

§. 1. Negatiue respondet Eminentiss. Cardinalis Lugo *de Sacram. Euchar. disp. 22. scilicet. n. 10.* vbi sic ait; Consecratur tertio, quia si ille modo audire sufficit ad satisfaciendum præcepto, sufficit etiam, si eodem tempore quis audiat priorem partem Missæ ab vno, & posteriorem ab alio in alio Altari celebrante, suppono enim posse aliquem simul audire duas, & tres Missas, poterit ergo simul audire duas partes, quæ constituant integram Missam. Consequenter autè Suarez reputat valde absurdum, & quòd nullo modo concederet. Sed iam aliqui illud concesserunt, ut Bonacina loco citato, cuius sententiam laudat Hurtado *de illa difficultate. 4.* & probabile dicit, Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 3. cap. 17. n. 36. in fine.* Contrarium tamen docent alij communiter, & merito, quia si potest à duobus audire primam, & secundam partem Missæ, & ita constare vnam Missam, poterit simul à tribus, vel à sex, vel à decem; ita vt intra duo minuta, vel tria totam Missam integram audiat, & satisfaciat præcepto, sicut enim possunt coniungi duæ partes, poterunt & decem diversorum Sacerdotum, cuius quens autem videtur satis alienum à mente omnium fidelium. Adde quod posset aliquis eodem modo satisfacere præcepto recitandi Horas, si simul audiat à tribus Sociis tres lectiones, vel à nouem Sociis omnes nouem lectiones, ab vno Capitulo, & ab alio Oraciones, &c. quia non requiritur attendere ad sensum, sufficit attendere ad Deum, & audire. Consequens autem nemo concedet. Et quidem Luitianus Turrianus *in Selectis part. 2. disp. 16. dub. 7.* dicit illam sententiam nec esse probabilem nec tutam circa duas partes Missæ simul audiendas. Hucusque Lugo, cui præter alios addit Castrom Palaum *tom. 4. tract. 16. n. 9.* & Ludouicum Caspensem *in Cur. Theol. tom. 4. tract. 23. disp. 4. scilicet. 2. num. 19.*

2. Verum licet hæc opinio sit probabilior, affirmatiuam alij putant probabilem, & illam me citato tenet Garzias *in Summa moralis, tract. 4. diff. 4. n. 7.* & me citato Leandrus *in Præceptis Ecclesiæ, tract. 1. disp. 1. quæst. 56.* & me citato Baumius *in Theol. mor. tom. 1. tract. 6. de Sacram. Missæ. 9. 9.* Probatur primo hæc opinio, quia probabile est (vt statim dicemus) quod possit quis simul, & eodem tempore audire tres Missas, & satisfacere præcepto Ecclesiæ, & penitentia iniuncta de audiendis tribus Missis, ergo etiam est probabile, & satis quod satisfaciat præcepto Ecclesiæ, qui mediam Missam ab vno, & mediam ab altero eodem tempore audiat, consequentia est euidens, quia sicut se habet totum ad totum, ita & pars ad partem. Secundò, quia etiam est probabile & satis (licet contrarium probabilius videtur) quod satisfaciat præcepto Ecclesiæ, qui sine interua deuotione Missam audiat; Ergo etiam est probabile quod ad implendum hoc præceptum non requiratur illa attentio successum, quam circa partem Missæ Luitianus requirit, ergo, & quod adimpleat præceptum qui mediam Missam ab vno, & mediam aliam ab alio eodem tempore audiat. Tertio, quia valde probabile, imò fere certum est (vt infra quod ille, qui tempore Missæ legit per librum, aut memoriter recitat Psalmos iniunctos pro penitentia audientis Officium diuinum satisfaciat præcepto audiendæ Missæ, vt diximus, ergo improbabile, & valde est

Quoad hoc lege ex Ref. 2. not. præterita §. Secundo, & §. Tertio, & §. Ad illam vero.

Sup. hoc supra in Ref. 26. §. vltim. prope finem, & in Ref. 27. §. vlt. in principio, & in Ref. seq. prope finem, à vers. Possit autem, & in Ref. 1. post seq. §. Hanc ad medium, vers. Confirmasse, & in tom. 1. tit. 6. Ref. 32.

asserere tanquam certum, & indubitatum: quod præceptum audiendi Missam requirit attentionem successivam circa singulas successivas Missæ actiones, patet, nam hæc attentio non compatitur bene eum lectione Psalmorum aut officij Divini, sine illa ergo adimpleri potest præceptum audiendi Missam adhuc in sententia ipsiusmet Luyfij; ruit ergo fundamentum ipsius, ac consequenter fundata manet nostra sententia. Et ita hanc sententiam præter recentiores à me alibi citatos plusquam probabilem admittit etiam me citato Dicastillus de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 5. amb. 3. n. 4. cui adde ex eadem Societate Antonium Escobar, & Mendoza in Theol. mor. tract. 1. ex am. 11. p. 16. n. 97. in fine, ubi sic asserit: satisfaciunt præcepto, qui eodem tempore, audit unam medietatem ab uno, & alteram ab alio: ita planè ex Sanchez, quia Ecclesia præcepit, ut Missa audjatur, duæ autem medietates unam Missam constituunt.

Alibi in Resolutionibus & §. 1. not. prima huius Ref.

Sup. hoc supra in §. 1. huius Ref. ad medium, & in alio §. 5. eius not.

Sup. hoc supra in Ref. 14. prope finem, & in §. 17. vlt. in principio, & in Ref. 28. §. vltim. post medium, & in alia Ref. eius not. Et pro ista diff. huius Ref. præcepti, voti, & penitentia in Ref. 1. & 2. huius not. & in eisdem locis.

consequentias parturit ref. 18. quam habet Diana tract. 17. partis 2. ubi interrogat: An Petrus satisfecerit præcepto Missæ si eodem tempore factum duorum Sacerdotum audiuit, nempe Missam unius Sacerdotis vsque ad consecrationem, & Missam alterius Sacerdotis à consecratione vsque ad finem.

Quæ hic est sup. Ref. 28. & infra in §. Relinquento, huius Ref. in alio eius annot.

3. Ut rem melius intelligas, clare ponitur, quando vnus Sacerdos eleuat, alter introitum incipit, & tunc Petrus Ecclesiam ingreditur, & utramque Missam simul audit, alteram ab elevatione ad finem, & alteram ab initio ad elevationem, & interrogat: An Missa præcepto satisfecerit?

Negat Reginald. sed Reginaldi opinio non placet Diana, qui pro contraria citat Molfesum, & alios.

4. Non est animus approbare, aut improbare istam sententiam, sed notare, quæ debeat consequenter admittere meus Diana. Si Dialecticam amat; primò enim sicut satisfecit Petrus audiendo simul duas medias Missas à duobus Sacerdotibus, postea satisfecit audiendo simul quatuor Missas quadrantes à quatuor Sacerdotibus, aut etiam octo octantes ab octo, quinimò si essent multa altaria, quibus simul esse præsens Petrus posset, & in vno Missa inciperetur, in altero epistola, in altero Euangelium, in altero Oblatio, in altero Canon, in altero Consecratio, & in altero Communio, & tandem in altero post-Communio, & in altero vltimum Euangelium, posset Petrus vno quasi momento temporis integram Missam audire.

Sup. hoc infra in §. Et ideo, huius Ref. cursum in fine, & in alio §. eius not.

5. Secundo, rationis paritas non deduceret ad officium diuinum. Nam iuxta mores, & rubricas Monasticas in officio solemnibus habemus duodecim lectiones, & responsoria, quæ non recitat communitas, sed audit tantum; Ergo si sint viginti quatuor Religiosi in Choro, & singuli dicant simul lectionem aut responforium, satisfaciunt præcepto legendi duodecim lectiones, & totidem responsoria.

Sup. hoc infra in §. Ad illam vero, huius Ref. & lege etiam §. eius annot.

6. Tertio, quando duo legunt simul, non erit opus, ut alter alterum expectet, sed poterit alter incipere versus sequentem, antequam alter præcedentem absoluat, quoniam potest simul se, & socium audire: nec est cur ad attentionem, & auscultationem recurrat, quia attentionem internam, non esse necessariam putamus.

Sup. hoc ibidem.

7. Quarto, in Missa solemnibus, posita sententia quæ docet, Sacerdotem non teneri legere Epistolam nec Euangelium, poterit dum legitur illa, Tractum, & Versus dicere, & dum Hoc, cætera, quæ illud sequuntur.

8. Quinto, si vera sunt, quæ de Scythis nonnullis leguntur, videlicet singulos binis linguis præditos, & posse aut etiam solere binas voces formare, & binas simul periodos diuersas efferre; vel si Deus aliquos homines bilingues produceret, qui dum altera lingua recitant matutinum, altera Laudes, aut Primam recitent; Dicendum omnino esset eiusmodi homines duas simul horas legendo, obligationi recitandi officium diuinum satisfacturos.

9. Sexto; hoc ipsum necessario deberet ad communitates traduci; Ipsæ enim omnes sunt multilingues. Quid enim stando huic doctrina veteret magnam communitatem in decem manipulos diuidi, & dum vnus recitat Matutinum, & alius Landes, alium Primam, & alios cæteras horas recitare, & quasi horæ quadrante graui, & molestæ publici officij obligationi satisfacere? Ergo posset simul eadem communitas diuidi in partes, & plures actus communitatis celebrare.

10. Septimò: in officio diuino nonnulla pluries repetuntur: An hæc toties deberent repeti? Respondi olim in commentario in regulam Sancti Benedicti,

RESOL. XXX.

An eadem actione duobus præceptis satisfacere possimus?

Et ad roborandam sententiam negatiuam diuersi casus adducuntur in textu huius Resolutionis?

Et hæc quaestio maxime proponitur pro præcepto audiendi Missam in die festo? Ex part. 1. tr. 1. & Misc. 1. Ref. 3.

§. 1. POnit hanc difficultatem nouissimè acutissimus Caramuel in Theologia fundamentali fundam. 3. §. 14. num. 519. Et ideo omnia eius verba per extensum apponam; sic itaque asserit.

Hæc omnia inde suborta, quod eodem tempore, & eadem actione possumus duobus præceptis numero distinctis satisfacere, & ad eum, qui vnica actione duobus eiusdem præcepti partibus satisfacere vult, subueniamus.

2. Et quidem si res benè consideretur, multas

mediæ, esse probabile singulas horas, singulis respondere præceptis: esse eorum unico actu hominem posse diuersis præceptis satisfacere, adeoque si simul in vna hora dicatur Pater, & Ave, & cætera, quæ in horis diuersis repetuntur, non debere in aliis recitari: Sed quid dicemus, si totum officium unico præcepto indicatur? Putari illa debere omnino repeti, & toties legi, quoties præcipiunt Rubricæ. Hæc dixi stando communi doctrinæ: at hodie si hanc Dianæ resolutionem, quam dilucido, admitterem, dicerem in officio diuino, nisi totum vni præcepto corresponderet, posse dici semel tantum Pater, & Ave, semel Credo, semel Deus in Adiutorium, semel Gloria Patri, semel Oratio, & semel Psalmus, qui in horis diuersis solet repeti. Et ratio est manifesta, quia ad Dianæ mentem, non solum simul duobus præceptis, sed etiam simul duobus præcepti partibus possumus satisfacere.

11. Octauo: si cui Rosarium legere præciperetur (hoc est quindecies Pater, & centies quinquagies Ave) diceret, quia singula Pater, & singula Ave diuersis præcepti partibus correspondent, & possumus stando Dianæ resolutioni eodem simul tempore diuersis præcepti partibus satisfacere. Et quia de obligationibus ortis à voto, & ortis à præcepto aliqui pariformiter philosophantur, idem dicere de illo deberent, qui vouisset dicere Rosarium.

12. Anne hæc omnia Diana admittet? Non puto. Quid ergo? vel hæc omnia debet transglutire, vel à principali opinione discedere. Hucusque Caramuel.

13. Sed ego nec ab ipso superius dicta transglutiam, timerem enim suffocari, nec sententiam, quam ut probabilem, docui, relinquam.

14. Et ratio est, quia in auditione duarum partium Missæ quis humano modo dicitur assistere sacrificio, & satisfacere præcepto, & moraliter audire vnam Missam; quod negandum est posse dici, & accidere in exemplis à Caramuele allatis.

15. Et ideo cum Leander de præceptis Ecclesiæ tract. 2. disp. 1. q. 56. docuerit nostram sententiam, nempe posse aliquem satisfacere præcepto, audiendo eodem tempore duas partes Missæ, tamen postea *quæst. 57.* non est ausus dicere, immò negauit apertissime in responsione prima, non adimplere præceptum, qui sex partes Missarum audiret, ut male inferebat Caramuel vbi supra.

16. Et licet postea Leander in respons. 2. videatur id concedere; tamen in fine sic subdit, Nec existimes, ô Theologe, hanc nostram sententiam esse nimis laxam, aut contra bonos mores; quia cum omnino, moraliter loquendo, nõ sit practicabilis, nec laxa alicui, nec contra bonos mores videri potest, est igitur speculatiuè, & metaphysicè ex principiis intrinsecis probabilis; practicè verò, moraliter loquendo, minimè, quia illud, quod speculando asserimus, nequit ad praxim moraliter reduci. Vnde ad praxim nec profest nec obest hæc sententia, licet profest ad cognoscendam speculatiuam veritatem. Hæc ille.

17. Ad illam verò illationem, quam supra infert Caramuel in Corollario secundo, & tercio, res-

ponder Leander loco citato *quæst. 57.* falsum esse quod quis adimpleret præceptum recitandi horas, quibus nil audiret à tribus locis tres lectiones, & minus qui à nouem locis nouem lectiones simul audiret, vno Capitulum, ab alio Orationes, &c. quia ut quis diuino officio satisfaciat, vltra attentionem ad Deum, debet necessario audire distinctè verba recitantiam cum illo, aut legentium, quod nullo modo potest præstare audiendo nouem focios, lectiones nouem diuersis recitantes, ut constat. Ita Leander.

18. Relinquendo itaque illationes Caramuelis deductas ex nostra opinione de auditione duarum partium Missæ, illam denud auctoritate stabilire conabor, & præter Leandrum, Azorium, Balthazarem, castillum, Gelsaldum, Bonacinam, Fanlum, Maffium, Baumium, Hurtadium, & alios à me alibi ad ductos, nouissima hæc sententiam, me etiam citato docet Remigius ex Clericis Minoribus in præceptis *Confessionum tract. 21. §. 1. num. 4.* vbi sic ait: [Ceterum non pœde vno oyr tres Missas in vno misso tempore, & satisfacere con el præcepto de la Iglesia, con el voto, y penitencia de oyr Missa; no ay razon para decir que no satisfice al precepto de la Iglesia el que en vna vn misso tiempo oyr la media Missa de vno, y otra media de otro Sacerdote?] Quia sicut si habere coram ad totum, ita & pars ad partem.

19. Hanc etiam sententiam me citato tenet Peter Hieronymus Garzias in *Theolog. moral. tract. 2. disp. 4. num. 7.* sic asserens: [Pero no obstante lo dicho, algunos tienen por pionable la contraria, de que se cumpla con el precepto oyendo la dos metades iuntamente; lo vno, porque la Iglesia no manda que se oya la Missa de vn Sacerdote, sino que absolutamente se oya vna Missa; este taloye dos medias, que hazen moralmente vna Missa luego cumple con el precepto. Confirmales porque si yo oyere tuuicfe obligacion de oyr dos Missas, podria iuuicfe mente oyr à entrambas, y cumplir con mi obligacion, luego tambien puedo cumplir con el precepto oyendo dos metades de vna. Por todo lo qual se oye, que esta opinionione tiene prouabilidad, y que en caso de que vno tenga mucha puefca, se puede aprouchar della tuta consciencia, pues tiene por si tantos Doctores, y razones de congruentia.] Ita ille.

Vide etiam me citato, Rocaful, in *praxi Theolog. moral. tom. 2. lib. 2. de præcept. Eccles. cap. 2. dub. 1. num. 24.*

Et hanc sententiam, me citato, non putat improbabilem Teullench in *Decal. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 5. num. 9.* & me citato, probabilem vocat Hermannus Bufenbaum in *medulla Theologia moralis lib. 1. tract. 3. cap. 1. dub. 3. num. 5.*

20. Obseruandum est tamen, quòd licet omnia à me superius dicta de satisfactione præcepti audiendo duas partes Missæ simul à duobus Sacerdotibus non careant probabilitate; tamen existimo contrariam sententiam esse probabiliorẽ, & consuetudam? quam nouissime præter alios docet ex Villalobos, Ioannes de Soria in *Epilogo summariarum part. 2. tract. 1. sect. 5. disput. 2. de præcept. Eccles. tit. de præcepto audiendi missam.*

AN TO
Opera
Tom. I
E III

Sup. hic sex partibus supra in §. Nõ est animus huius Ref. & in Ref. præterita §. 1. ad mediũ, vers. poterit simul, & in §. 2. post medium, vers. Colligo.

Quoad hoc lege doctrinam §. Sed

Sup. missi
fieri
Eti
seq.
etiam
die h
la v
inde
cessit
§. 5.

Sup.
missi
fieri
Eti
seq.
etiam
die h
la v
inde
cessit
§. 5.

TRACTA